МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхахьарчу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 60 (4093). | ШИНАРДИ, 6 июль, 1965 шу. | Мах 2 кап.

ТАХАН НОМЕР ТIА:

МИШТА ЛЕЛ КХАШКАРА БАЛХАШ

Дешара шера — дика кийчо

КЪОНАЧА ТIЕХЬЕННА—КХЕТАМ

Нохч-ГIалгIай литература кIира

СУХАЛБЕ ЯЛАТ ЧУЭЦАРА

Кхехаш да Нохч-ГIалгIайчохь кхашкара балхаш. Колхозашкахь совхозашкахь шерра чуэцаш латт ялат. Республика юртбоахама къахьегамхой бIубенна ба семилетка тIехьарча шера тIаьйца доккхий социалистически декхараш шоаши толламца кхоачашдерхьаналарах. Уж диза кхоачашдара йоккхий тороназ хьайийлай КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша.

IаланьматЕ бехктокхаме ха я хIана юртбоахама къахьегамхоштта хьалхашка латтар. Цхьатарра чакхдаха деза да тайп-тайпара чоалхано балхаш. Лоаццача хана чуийца деккха деза дерригга ялат, хIаниоскъа шортта доакъар ийчде деза хьайбашта, иштта кхы а.

Уж чоалхане декхараш дика кхоачашдеш, дукха боахамаш за республике. Дерригга цхьатарра де дезаш дола балхаш кхетаммица вIаштIехьа а даьха цар кертера низ тIабахийтаб махулла сихагIа ялат чуэцара. ХIара денна республика кхашкара хьаух дот гIоздоарш дола хьамош. Нормаш тIеккхоачаргьеш къахьег механизатораш, Ялатех етта машинаш хIара денна дIаух Даьхен амбарашка.

Республика колхозашкахь совхозашкахь шортта тороназ йолаш я лоаццача хана ялат чуийца даккха. Республике укх шера я 1100 гаргга ялат чуэца комбайн, 760 жатка. Юкъера лаьрхIача хIара комбайна кхоач 160 гектар. Гуш ма дий, хIара агрегатах кхетамца пайда эце, боалж толамца чакхбаккха йиш йолга.

1 июлага республика кхашка хьекха даьннад 36 эзар гектар гуракхьа дийна ялаташ, вешта аьча дIадийнача дерригача ялатех 22 процент, царех 15 эзар гектар ялат ахьад. Ялаташ дIайийлча пунктапшка дIатуленнад 2948 тонн ялат.

Гуракхьа дийна ялаташ оттара хьалха чуэца доладир Шелковской, Гудермесски, Наурски, Грозненски районий боахамаша. Цар ерий, кхьача районашкарча боахамел дукхагIа ялат хьакха а хьекхад. ХIаьта Даьхенна дIа а деннад. Геттара дика чуэц ялат Шелковской районерча Кирова цIерахча колхозо. ХIанале цигара колхозхой 70 процент ялат хьекха баьнийб, хIаьта цох ший дакъа совгIа дар аьрда а даьнна.

Дика вIаштIехьбаьннаб болх Сунженски районерча боахамаша а. Каст-каста догIаш делхаш хала ха латто а, цар совхкарча укх ханна цхьадоладча Даьхенна дукха дукхагIа дIадоннад ялат. 500 тонн совгIа да цар хIанале дIаденна ялат.

Хьоахаме къахьегаш бIаьш механизатораш ба республика кхашха. Массанена дIавайдав Наурски районерча «ЦIе байракх» яхача колхозера комбайнер Петр Страх. ХIара денна 3—3,5 норма кхоачашъю цо. Цу тайпара масалаш кхы дукха кхувла йиш я. Цхьаболча, хIана къаьстта бошгаддаха деза ялат чуэцача ийсляш довеьда, хIана къаьстта боллаккха деза ялат чуэцача ийслуш дола кхоачашбоацараш. Уж сихха балха юкъера дIадахар, ялат чула кхоачашбоацараш. Уж сихха балха юкъера дIадаха, ялат чуэцача хIара сахьатах кхетамца пайда эцаргболаш болх вIаштIехьбоаккхар — из да хьалхашка латта коьртера декхар.

Дукха кхоачашбоацарш да ялат чуэцача Надтеречни районерча «Кругловский» яхача совхозе. Цхьа-дале, дерттIа дIаболлабаьвар цига ялат чуэцара болх. ШоалагIа-дале, цо вIаштIехьбаьннаб цига къахьегаш хIама а. Шин сменах болх бе ланьдIадар цига. Бокъда, цхьан сменах а биза пайда оцац техникех цу совхозе. IуракхЬа болх дIаболабаш. Района кхьча совхозашка а ялат хьакхара, арбола ялат хьекхара дараш юкъе йоакха юкъ йолийт. 2500 гектар совгIа ялат хьекхад ухкхаш, хIаьта аьрдалац 836 гектар мара.

Цхьайолча моттигашка тоеса ледаду ялат чуэцара гIулакх. Гудермесски районерча «Джалка» яхача совхоза 2-ча отделене дукха ялат доаду цIеццаьь хьал ца оцаш. Дукхьал цу отделене хьал ца оцаш 28 совгIа гектара тIа дукха мукх аллийтаб. Цу тайпара хьал отделене дола дика хов совхоза директора нов. Трошкинан керттерча агронома нов. Неумоинен. Бакъда, цар тераш ца деш дита из гIулакх. ВIалла доаде йиш яц ялат. Дораба беза хIара буркIг, хIаьта ялат лорадеш боацараш цIенхаштта бехктокхаме эза бола.

ХIана а республика цхьадолча боахамашка биза пайда оцац техниках. Цхьан сменах мара болх бац ялат чуэцача. Цхьайолча моттигашта геттара йоакха юкъ йолийтад ялат хьакхараш из ардаш юкъе. Из вIалла ла хагаргдаш, хIана аьлча хIаьна догIаш долхача хана ялат доара хлераш ба.

Iаланьмате бехктокхаме ха я хIана латтар. Лоаццача хана сихаш ца деш ялат чуэцар — из практически КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяьлата да. Колхозийн совхозийн отделене, хIара бригаде болх кхетамца вIаштIехьбаккха. Ялат чуэцача зехьа доаде йиш яц цхьа сахьат. Геттара доархIаме да техниках биза гIупайда эцар. Шин сменах болх бергболаш вIаштIехьдаккха деза гIулакх массайолча моттиге. Колхозий, совхозий, производственни управленей агрономаш декхарийла ба ялат чуэцара цахаддаш тIехьожам леаттабе, оттача хана моттигерча хьалайна хьежа йола нотдаш балха юкъеяхха.

Дукха ба республике ялат чуэцача доккхий толамаш доаэш бола комбайнераш. Массонехьа шерра вIайоржае эза цар опыт, сихха юкъеяхха доза хьалха латтачарна карагIаьдшарвар.

Хьокхаме вIаштIехьбаьккха хила беза ялат дIайдеча пунктапшкара болх а.

ШерагIа йоаржае эза механизаторашта юкъе социалистически ахь. Цахаддаш йоакхо а эза механизаторий. Дика тоае эза кхашкара станаш, механизаторий паргIатта салаIа йиш хургйолаш. ЧIоагIа доархIаме да кхашкарча станашка дика чулоацам болаш вIаштIехьъяьккха гойтара агитаци хилар.

Культпросветучреждений сийлен декхар да кхашкарча механизаторашта кхетамца гIулакх деш хила. Торговле организацена хIара бригаде механизаторашта эшаш дола товараш хилийта деза.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я семилетка тIехьарча шера ялат чуэцара балхаш толамаца чакхдахара берриге къахьегамхой аарцагIбаха. Сийленца кхоачашъе эза паччахьалкхенга ялат доахкара план а тIайца социалистически декхараш а. Нохч-ГIалгIайчен механизаторашт, беррига низ тIабахийта сихагIа ялат чуийца даккхара!

«КОСМОС-70»—СИГАЛА

ТАСС-а ХОАМ

1965-ча шера 2-ча июле Советски Союзе оттаб ккийтай оргIанара «Космос - 70» яха Лаьттан искусственни спутник. 1962-ча шера 16-ча марта ТАСС-а дIаккхайкхьча программига хьожна спутника борта тIа оттаьай космически арешашта дIахо тохкам бара йола Iилман аппаратура.

Спутника орбита тIа лынкхай укх параметрашца:

Юккъьовца гобоакхка ка 98,3 минут:

Лаьттан тIехьи тIара оттара дуккагIа гаьнаьлиннача хана (апогей)— 1154 километр;

лаьттан тIехьи тIара оттара дуккагIа гаргаьнача хана (перигей) — 229 километр:

орбита оагIора ялар 48,8 градус Iилман аппаратурал совгIа спутника тIа я: 20,005, кIаьта 90,022 мегагерцах частоте болх беш йола радиопередатчик; орбита элементаш бокъонца юстаргйола радиосистема; приборийн Iилман аппаратураи балха хьакъьахьара данный Лаьттаюдаларо йола радиотелеметрически система.

Спутника тIа оттаьь аппаратура боаррамагIа болх беш я. Iочуухача хоамашта обработка еш я координационно - вычислительни центр.

ФОТОРЕПОРТАЖ

Республика кхашка

Укх тIехьарча деношка йоачаш хиннача а денгара денга шерлуш латт ялаташ чуэцара дола балхаш № 3 йолча сомийбаьца даарий совхозе. ВоркI агрегат йоал цигарча кхашка мукх хьокхаш, сардаш. Дика болх бу ялат дIаувзаш боахкача шоферашка. Лакха хьувкъам болаш къахьегаш ба укх доархIамерча хана коммунисташ Сулимов Александрн Косыкин Тимофейн. Царел тIехьа ца бусаш хьабоагIа механизатораш Багаев Салаудин, Ациев Султан, Хатуев Маулы. Шоай дийна норма шоаза-кхоаза кхоачашъю цар.

Сурта тIа: цу совхозе мукх хьокхаш хьалха латтачарех вола Ациев Султан.

ШоалагIча сурта тIа: № 3 йолча сомий-баьца даарий совхозо тIехдина норма кхоачашъеш ялат хьекхаш воалл Багаев Салаудин.

Д. ВАСИЛИНКО сурт.

Хими совхоза кхашка

Кулгашна къа а ца хьегаш хьажкIаш лерхIаш бар «Гудермесский» совхоза коммуниста Стойчев Иван Федоровича кулгал леча бригадера хьажкIаш делаераш. Дукхахча шерашка цхьоалгIча отделене хьажкIаш делаеш я Аларешкроев Хьасен Умаров Хьамиден механизированни звенош. Квадратно-гнездовни хьисапе хьажкIаш дIаювзага бокъонца карадерзалаьл цар. ХьажкIаш дIае эза ха хьатIакхачалехьа шоай кхай тIа шозза культиваци йир Хьасанен IабдулХьамизен звеношкарча хьажкIаш делаераша. Культиваци еше а аммиачни селитра на хьаьидир лаьтта. Шоаш хьа мел дер дика де гIертар уж. ЗIирг тохалехьа мокха боаккхача хана тIаьнмача хьажкIий дика квадраташ бIаргайча чIоагIа гIадбахар механизатораш. ХьалхагIа квадратащца цхьана чIадоалар оасар. МутIарашта юкъера оасар дIадаккхацар дукхьал культиватор тIакхоачача моттигашкара мара. ХIаьта гнездашта юкъерча оасаро толхайора хьажкIаш.

Кхьметтел кулгашца деча оасаро бокъонца цIеккалдир кхаш. ХIаьта цхьадола оасараш ялат чуэцача хана хьажкIаш миссел лаккхера.

— Укх шера ялаташ чуэцача хана оасар нюккъ хургац тхона йоахар механизаторашна.—ЦхьабакЬда, шоалагIа культиваци еш, механизаторашта бIарга-м дайра тIадоалаш латта оасраш.

Фу дача бакъахьа да? шоай агроном волча Молостов Илья Петровичага хьаттар цар.

— Хими юкъе ца даькхача даргдац. ХIаьта дика кхета а дергделаш хьажкIашта оприскивателаца химически оасар мишта де деза дийцар агронома цу гIулакха 2,4—Д яхача гербицида раствор кийчъяра неккъестал деш а хилар Илья Петрович. Оприскиватель хьал а йиза хьажкIашта обработка е болабелар механизатораш. 3—5 ди даьлча шоаш баьча балхага хьежар уж. ХьажкIаш хушцаеннайар. Днепровски—90 яхача гибрида зIиргаш нийсача мугIарех дика догIадоагIаш латтар. ХIаьта, оасарашЪм цIенлаьдIалаьхар укхоза. Кулгашца оасар а на деш, гербицидаца 200 гектар хьажкIашта обработка йир механизатораша ин. Альтемировен Умаровен. ХIара гектара 70 килограмм лоархIаш аммиачни селитраца подкормка а еш шоалагIа культиваци йир цар.

Дика догIайоагIаш латтача хьажкIаша бокха хьувкъам чуэзарна бехкам бергба механизаторий къахьегама.

— Гектара тIара 23 центнер фуалъяхха хьажкIаш чуэзара йола шоай план шоаза кхоачашъергья оаха — йоахар «Гудермесский» совхоза хьажкIаш делаераша. ХIара гектара тIара 45—50 центнер фуалъяхха хьажкIаш чуэзара декхараш тIаийлад цар. Уж декхараш кхоачаш а хургда.

В. КАЛАШНИКОВ, агроном.

ДЕШАЦА А ГIУЛАКХАЦА А

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша деташ гIоздаьхача Грозненски района къахьегамхоша кхоачашъю паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план, тIайца социалистически декхараш. Цудухьа я царга КПСС Нохч-ГIалгIай обкома а Министрий Совета а дIа-йха теза Цie байракх. Ха-оттама хьалаш во долладе а района ялат кхедерашта цхьащхьа йийг ца боабеш чуэцаш латт ка бола ялат. Дика хьажкIий, шекара свеклай, кхьйолча культурай хьувкъам кхебеш латт района механизатораш, кхаш леладерша.

Боахама декхар дерттIа кхочашдара боакхача лоархIаме я политически агитаци. Цудухьа вIашагIъеллай районе 53 агитколлектив. Парте доша къахьегамхошка кхоачийташ ба 1000 совгIа агитатор. БIаргчача шера болх беш я масса я хана болх беш йола агитпункташ. Хьувкъам чуэцача хана КПСС райкомо колхозийн совхозийн юкъхьаццарча партийни организацей терхам тIазоаб кхаш леладераца агитмассови болх бара. Иштта боахамашка вIашагIъеккхай хьувкъам чуэцача агрегатий коллективашка, хьаттий бохлошца, шоферашца, торговле а юкъарча кхачаш а боххлошца болх бергбола агитгруппаш. Дика вIаштIехьбаьккхаб агитмассови болх Ермоловски оахазараш леладеча совхозе, Предгорненски опытно-хьоалама боахаме.

ЧIоагIа терко ю агитколлективашта социалистически ахьа. ХIара боаламе комбайнерий, машинистий, шоферий, кхьчар а цхьан дийнахье баьча балха итог ю.

Агитаторашта яхьа бюллетенаш а издеш кхашкарча станашка, хьатташка хьаддетт. Цул совгIа, дика къахьегачарна яхчан промеш, совгIаташ тел. Укх шера совхозийн колхозийн хьувкъам чуэцача керда хIама юкъедоаладаьд: дика къахьийтачун сийна балха дIи йостадаьлча байракх айю.

Цхьаькха яхьа херда форма я производстве хьалха латтараш белгалбоахаш. БIаь гектар ялат хьокха механизатор белгалбоахих.

Парте района а юкъхьацара партийни организацеш а масса а хана йоакхо еш я агитаторий гоалла лакхъдара, ленински агитада гоаьвах дIахьетабу. Хан-ханнахьа ю агитаторий семинараш.

Боккхача кхетамца кулгалду агитколлективашта «Старогрозненский» совхозе (секретарь нов. Шатаев), 1 Мая цIерахча колхозе (секретарь нов. Заречный), № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза (секретарь нов. Осецкий) партком аша. ЛаьрхIа долча литературах, периодически изданех вхарел совгIа бокхха пайда эц агитатораша пенкоахах, гойтара агитацех, культмассови балхах.

Агитатора йоакха опыт я Толстой-Юртарча клуба заведующе Солтаев Зайнде. ЛадугIачар кхетаергйолаш, пайда боалаш я цо еш йола беседа, агитаци.

Ше хаха КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш дIайолийтале хьалхагIа совхоза дирекце, бухгалтере а вахха боахама экономически хьалага хьежар, из дIахо дегIабара паьккъаш техкар агитатора нов. Солтаева. Коллектива вехарех лаьца дукха бакъдараш, цифраш гулъелар цун блокнота тIа. Тракторни бригада йир беседа. ХьалхагIа Зайнде дийцар юртбоахама продукташ ийяра маьхаш лаккхдера хьакъаш. Пох боала пайда бийцар. Из дош дувцаш дукха къамаьлаш дир гулбеннача механизатораша.

Цхьаькха яхьа дика оагIув я агитатора балхаца: Солтаев ва производственни участхашка культпоходаш яр дIадоладаьр. ВIашагIъеллар группа. Цунна юкъебоагIа ин. Дурдиев, Келиматова, иштта кхьбараш.

Денкъа ха йолча хана хьокхоач группа ферме е бригаде. Нов. Дурдиева лоаццаь лекци ешаше а нов. Солтаева боахамаш гIулакхага хьеж, хьалха латта опыт йова, хIаьта нов. Келиматовас цу хамна къахьегама листок арахец. ХIаьта беррагаш йистебоалаш гучаоал баьнист. ЧIоагIа раьза ба къахьегамхой культгруппана. Цар баьь сакъердам, керда дагарш довзийт.

Парте района № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза парткоме а Iема а аь дIайоазийтай агитатора нов. Алексинова опыт. Шурий-товарни ферма шоллагIча отделене бригадир ва из. Нов. Александрови балхаца чIоагIа маьхара да маха оапачунга хьожаш, цар дехар кхоачашдеш хилар. Цо дIадоаладарах хьайийлар ферме сайрийнара школа. КIира кхоазза доархаца доахан дийттачуа тIехьагIа хулар занятия. Лаккхбаьб шоай юкъара образовательни боарам доархаца Арсакуаева Салихьата, Магомадова Жовхана, Зайтулаева Дашас, бекха Iуша Амерханов Къоасама, Гудиев Агас, иштта дукха кхьчар а. Аьзза деза цар хIараннех 50 шу совгIа ха хьаналга. Цхьабакъда, хано цхьанкха новкъарле хилар дешара.

Цхьа, къахьегама культурах беседа еш вар Арам Иванович Алексанов. Доахан леладерашка аьлар цо:

— Бригада яхке сомий беш егIача фу дар-хьогI вай. Доахан леладераш чIоагIа раьза хилар цу гIулакха. Берригаш гулбенна дика, йоалха беш егIар. ХIана цо дика летай.

Укх тIехьарча хана чIоагIа терко е хьицай парте райком а юкхьацарра партийни организацеш а гойтара агитацена. Дерригача боахамашка доашоаш да плакаташ, лозунгаш, стендаш, арахец лаьрххIа дола фотогазеташ. Дика къахьегараш буэцарад совгIа критика ю бахах къехкарашта.

Доккха новкъостал ду юкхьацарча партийни организацешта агитбригадаша. Района мах болача массайолча пункташка йоахаш я агитбригадаш. Цар цхьайолчар дика, йоакха опыт а я. Хьамцаргьа вай Евгений Васильевич Шогаев керте латта 1-ча Мая цIерахча колхоза агитбригада. Йоакха яц агитколлектив — 9 саг. Цхьабакъда, дукха болх бу цо. Колхоза производственни участхашка 30 совгIа выступлени яьй цар. ХIана цар программа ялаташ чуэцара балхаша юхавенна я. Концерт оттадарал совгIа цар кхай тIа, стане, ферме «къахьегама листок», «молни» арахец.

Вай вахаре бокха пайда эцаш я политически агитаце яхьа форма — агитпоездаш моттигашка ахар. Дика агитпоезд я хIана районе болх беш. Агитпоезда чуйоагIа дIа-юха лелар автоклуб, автолавка, медицински машина. Укх шера из автопоезд района дукхахча колхозашка, совхозашка хиннай. Концерт, беседа, медицински консультаци — из дерриге дахь агитпоездо къахьегамхошта. ХIаьта цу гIулакха уж чIоагIа раьза а ба.

Политически болх шерра боарахабара йоакха моттиг дIалоац цена йоазоно, радиос. «Заветы Ильича» яхача районни газето хан-ханнахьа кена ет агитаторех, агитбригадех, агитколлективех йола материалаш, методически хьехамаш тел. Типографически хьисапе арахец листокаш - молнеш. Совхозий болхлой, колхозхой толамех лаьца, хьалха латтачар опыт юкъ цар яр.

Тоабаьб шийа болх района радиоузлапа в. Первомайски, Горячеисточненски станицай, Грозненски шурий совхоза моттигерча радио гIалла юкъ тахкакарча декхарех лаьца, социалистически яхьах, кена ет сводкаш, колхозхой заявках концерташ уттаду.

Семилетка тIехьарча шера кхаа толамца кхоачашъяра, къахьегамхой политически а къахьегама а хьинар айдара чIоагIа къахьег КПСС Грозненски райкомо, ерригача юкхьацарча партийни организацеша.

Т. АХМАТХАНОВА, КПСС Грозненски райкома секретарь.

Колхозхошта совгIат

Укх деношка дика совгIат хургда Сунженски района «Победа» яхача колхозе балача наха. Хьалъяь йолаш латт 200 сага лаьрхIа керда столови. Кухне газови пишкаш еккай.

Котельни хилар бахьан долаш массаза а дIайта хий хургда столове. Залашка а кухне а хьачуйиллай паровой отоплени.

Подвалех совгIа, укхаза я 20—25 тонн каста талхаш йола продукташ чухоаргйола шиъ холодильни камера. Цо тоаро хулийтаргья кхачанна дукхагIа еша продукташ бIаргчача шера дIаоттаьь лоаттае.

Тайп-тайпара бос болча пластикех веранда а лаьрхIад оаха, аьлар столове директора нов. Озерина. Ахканарча сайренашка укхаза болх беш хургья колхоза духовой оркестр. Цудухьа, шоай балхара мукъа йола ха сакъердаме дIаяхьа йиш хургья колхозерча кагирхой.

В. МАРЗИЕВ, тха соб. корр.

СЕМИЛЕТКА—ХАНАЛ ХЬАЛХА

ЦАР ХЬОКХАМ ТЕЛ

Грозненски крекинг-завода установкай коллективашта юкъе дика къахьегарца белгалъяьнна я нов. Чуприк керте латтача № 9-10 йолча установка коллектив. Семилетка тIехьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинар кхо ца деш къахьег коммунистически къахьегама сийлен цIи лелача цу коллективо. Сабрда продукци арахецара ялх бетта план тIехкхоачаш а еш, планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци массеза эшелон я.

Уж къахьегама толамаш дахатеро хул болх кийса вIаштIехьбаьлларах. ХIара денна баьча балха учет лелаш, кхоала кхы тIа а хьокхамаш совбахара хьалда дола декхараш хьалхашка уттаду. Цул совгIа технологий балха говзал лаккхъяра дика болх беш я динагIйолча опыта школа. Цига дуц балха юкъе цийсдена кхоачашбоацараш, дахьача толамех, дикагIйолча опытах.

Укх бетта хьалхарча деношка технологашна кхы а лаккхьал къахьегама толамаш. Къаьстта дика хьахьегаш ба ин. Агаев Артем, Дакаев Джалал, кхьбараш. Новкъосташта хьокхам телаш болх бу цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БЕХКТОКХАМЕ ХА

Укх деношка капитальни ремонт е йолаеннай химкомбината № 16, 17-18 йолча фенол-ацетон хоаккхача цехашка. Ремонт еш цехьа реконструкци е эза цига. Из болх толамца чакхбаьккхача дикка лаккхургьа арахецача продукце дикал. ЦIадахача шера ремонтни реконструкцин еча нийсденна гIалаташ кхы ца нийсдалийтара берриге теркам тIабахийта къахьегаш ба химикаш.

Болх дика вIаштIехьбаьккха къахьегаш я ремонтно-механически цеха слесарий бригадаш. Царна юкъе я ин. Маслов, Гусейнов, Разинов, Чернов керте латта бригадаш. Нов. Гусейнов керте латтача бригадо ши из ханал хьалха ремонт яьй № 17-18 йолча цехерча бархI аппарата. Центральни ремонтно-механически цеха слесараш укх деношка ремонт яь баьннаб № 16 йолча цехерча 6 бIаь арматура. Из хул пламал дукхха дукхагIа.

Цхьаццадола кхоачамбоацараш нийслу ремонт еча. Масала, № 16 йолча цехе хIаццалца хьа кийчъянац ремонт е эза дукха аппараташ. Иштта во лел ремонт нрa болх № 45 йолча цехе а. Ремонт еча эша материалаш хIанз а тIехьа йоацаш я. Царех я мукх на юа турбаш, болташ, кхыраш. Уж кхоачамбоацараш махулла сихагIа дIа а даьха сихха чакхъяккха еза ремонт.

И. СЕРГЕЕВ.

ЯХЬЕ БАЬННАРИЙ ТОЛАМ

Дика къахьегаш ба укх шера Грозненча маьхк еча комбината болхлой. Орджоникидзевскии махачкалински маьхк еча комбинаташца яхье а баьнна арахецача продукце дикал лакхъяра бокха къовсам лоаттабу цар. Укх тIехьарча хана 12,8 процент лаккхъьй цар къахьегама оасарле, 15 процент лохъьй арахецача продукце юкъе нийслу брак, ши эи ханал хьалха кхоачашъьй ах шера план, планал совгIа кхоальд паччахьалкхенна 39 эзар сом. Мишта карагIдаьннад царна иштта дика къахьегама толамаш даха? Маьхк еча комбината парторганизаце секретара заместителл Тараканова дуцц: —ДIадахз цу дола дача хана комбината инженерашен технологашен лаьрхIар арахеца продукци брак йоацаш хилийтара болхлой говзал лакхъе, дахача шера цу хьакъехьа занятеш хилар. Занятешка цар божалдоахар брак мишта хул, брак ца хилийтара де дезар фуд, цо мел зе ду. ЧIоагIа доархIаме гIулакх да шишшенкхоккхем бакха говзал Iомаю. ХIара цехе, бригаде собранеш беседаш йора цу хьакъехьа.

М. ЕВЛОЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Бокхагlеарна улуш дlа а этта коммунизм хьалтьяра юкъе хьинаре дакъа луш вай сийлахьарча советски кагирхошна.

Берригa советски кагирхой санна, Грозненча Ленински районна кагий нахи дехкарийн а царех дика гlа дола дакъа — комсомольцаш а бохамех культурник гlишлой хьалхарче мутlаре латт.

Района комсомольцашнек кагирхошен семилетка чакхйоаккхача тlехьарча шера керттера декхар — паччанъалхех план йиллача тlавал хьалхагlа йистенаккхара декхар кховчаш а деш, района къахьегамхошца цхьана 103,2 процент кховчащийр укх шера цхьоалагlча квартале доладш продукцин яккхара план, къахьегама овсарзенах 101,6 процент хилар, хlинта планал совгlа ах миллион махьа хин на ца lеш продукци ара а хийцар. Укх толамаш дахара кlездгача доархlаме хиланзар ВЛКСМ комитета секретарь нов. П. Громов вола Грозненски ремонтно-механически завода комсомольски организаци, ВЛКСМ комитета секретарь нов. Грушина йола хлебокомбинатна комсомольски организаци, ВЛКСМ комитета секретарь нов. Криноносова йола № 1 йолча барзкъаш тегача фабрика комсомольски организаци.

Кадрови болхлошна дукхабеаш ловзбу кагирхой, царна lомаю дукхача шерашка болх беш нохчи lеаль опыт. Масала, 1965 шера январь бетта «Красный молот» ахача заводе балха вахар комсомолец Матомадин Нежа. Цунна кхаь бетта чоалханера токарь товаал lомайир кадрови болхло волча токара Аркадий Захарович Демешенко. Цул тlехьагlа, ше болх бе токарни станова тlа а отта, ха дlа ме йоша шийн хьехархочо тlехьакхе йоллаелар къона токарь. Цу тайпара масалаш геттара дукха доладе йиш я.

Керттера уйла, хьех царе, тlаьхийта ееш хlара предприятие деррига материальни, къахьегама, финансийн рузкъах ястара чоалашагlча хайнаре пайда эйбара, цхьалхина рузкъа дlаухийташ а доадеш а хилар дlадихьара.

Арахецача продукце тайнай дикал 3—4 шу далалехьа дунеж тlарча дикагlча стандартий боарамагl кховчаеш лакхьара хьахьехьа московски ленинградски предприятеща карайица доладар хьалхайлах кега гlирсий фабрика, «Красный молот» ахача заводе нехийн, № 1 йолча барзкъаш тегача фабрика, дукхача кхьча коллективаша.

Района промышленни предприятей комсомольски организацей хийса вlаштlехьбахкха а да лерlаранхоа тlоберадбаь а болча бахо торо хулийт района дукхача предприятей производственни планаш кховчанъара дикка доаха йовкъостал де. Цу тайпарча организацеех эттара хьалха дерзlа йиш я «Красный молот» ахача завода, № 1 йолча барзкъаш тегача фабрика, «Грозпромстрой» треста СМУ-4, цигта ехы комсомольски организацеш.

Кагирхой коллективаш кхетамца кхебара юкъе укх тlехьарча хана тlа-гlа йоккхагlа йола ластий хlаллуйц коммунистически къахьегама тlехьарча белаяо. Коммунистически къахьегама ударникийн коллективаш цlи бахьан ахь доттвевий «lоиш а де, бохх а бе, даха а даха коммунистически хьесапе» ахача девиз шийна чудеш советски сага вахара а балха а ерриге ойlешаш.

КОМСОМОЛА—ДЕННА ТЕРКО

Районе коммунистически къахьегама цlи яккхара тlехьа доаттача ахьа юкъе дакъа лоацаш 2500 сага 22 комсомольско-кагирхой бригадех а. Коммунистически къахьегама сийлен цlи тиллай 1100 сагах.

Дукхача партийни комсомольски организацеша нийса кхетабу коммунистически къахьегама тlехьарча ахьа доархlам, из нийсача овгlора лестабу, предприятей коллективай производственни хьехкалаш дикагlа хулийтила, политически кхетама болх чlоагlбеза lалашду.

Керда техникех технологии lомаль караергара юкъе дакъа а лувцаш, Грозненски ремонтно-механически завода комсомольцаша боккха болх чакхбаьккхай полиэтиленови турбаш вlашагlхуттвила юкъедахьара, металле боацача материалех: капронахи полиэтиленахи деталаш кийчъяра. Къоначa инженерий - технологий Н. Рабоча, Савельева проектах кийчъаьй полимерех деталаш кеш йоттара процесс. Из хьеча юкъе хьинаре дакъа лоацаш хилар инструментальни цеха комсомольцаш Б. Арноподов, В. Мамонов.

Технически прогресса гlулакха lалашдите доккха новкъостал ду къоначa рационализаторашеи изобретателашен. Цар 1964 шера 400 хинна ца lеш рацпредложенеш енай. Уж юкъе ахьарах 15 эзар сом гаргга экономически пайда хилнаб.Дикагlа бола рационализаторш ба Ю. Усачев, В. Мархыненко, П. Исаев, А. Конопзева, Цибинова, Б. Калиов, кхыбараш.

Партийни организацей вагlонтахьара комсомольски организацей болха нийса кулгахара, хадданза йоахо хилара масалаш дукха а доладе йиш яр. Укхаза царех цаl хьоахоргда вай. ГРНЗ — коммунистически къахьегама завод я. Цигарча парторганизаце секретарь нов. Матвеева, ВЛКСМ комитета секретарь — нов. Громов. Цу завода ерригача коллектива хьалханка латта къоастам болхаш дола декхараш кховчашлара комсомольций низ нийса тlалестабу, «готта моттигаш» дlахара тlехьарча, брака дукьаларча, производства культура лакха хилийтара тlехьарча къовсама комсомольцаш тlахебу цу завода партийни организацес. Коммунисташа царна къоастамболлаш дола гlулакхаш тlа а дехх, уж кхоачашдара царна новкъостал а ду. Завода партбюрос хадданза хан-ханнахьа дуца а душ, къеста а ду завода кагирхой балха, вахара, культурни самукъалеи хьакъехьара дешаш, цар карайица доладераш хьалхуш.

№ 1 йолча барзкъаш тегача фабрика, секретарь нов. В. Ваннева йолча парторганизаце коммунисташ массе а хана боахо цу шоай фабрикерча комсомольций гlулакхий. Укхаза болх берех ахаш гаргга бараш комсомольцаш ба. Хlара смене вlашагlа а еза, болх беш я бюро, хlаьта ерригача барзкъаш тегача участкашка — комсомольски группаш. Коллективо, ха маькала а нилаш, кхоачашьо планаш. Комсомольцаша, фабрика ерригача коллективаша цхьана, боккха болх чакхбоах арахеца продукци дикагlа хилийтар духьа. Цкъа дийна цa lеш комсомольски собранешка дийцал ца дош. Продукци сакхат доацаш кийчъяран хьалхагlа дlахьоккхашехьа а из ОТК дlателлараш тlехьа ахь доаттара юкъе боккхача доархlамера хинна дlаттаб комсомольцаш. Из бахьан долаш фабрика участкаех дукхагlчар кхоачашьо продукци цхьоалагlча сортах арахецара план. Деша а багlаш, цунца цхьана производствера болх тlехкхa а беш ба фабрикера дукха комсомольцаш. Вузашка, техникумашка, болхлой болча кагирхой школашка деша вагlа 80 саг. Царех я Халкьа боахама Ростовски институте деша вагlа А. Гульдон, ийгача промышленноста Московски институте деша вагlа Листопадова.

Комсомольцашен кагирхошен даха ха а хеш дика вlаштlехьдоах шоай самукъален гlулакхаш. Художественни самодеятельноста лоакъашхоша концерташ уттаду праздникаш дездеш ена сайренашка, экскурсе ухилга вlаштlехьдоах.

Вахаро хьалхадоах партийни организацешка кагирхошта юкъе беча кхетамца кхебара балха низ царга шоашта гонахьа гlолла хулаш дола гlулакхаш нийса кхетадайтара, коммунистически морала принципаш кlеаргга цар дега чу ена хилийтара царна новкъостах даргахьа берзабаь хила безилга.

«Красный молот» ахача завода партбюро (секретарь нов. В. М. Шейкин) комсомольски комитета пропагандисташ кийчбир, царца семинар чакхъяьккхар. Дешара шу чакхдалална хадданза юкъ-юкъе партнома заседанешка а кхетаченашка а ладугlаш хиннад политдешара делама хьакъехьарча комсомола комитетах цехий партбюро секретарийн отчеташка. Цо цехий комсомольски организацешта а комсомола комитета а новкъостал доаттаду царна хьалханка латта декхараш кхоачашдара гlулакхь. Масала, № 5 йолча котельни цеха комсомольски организацес шийн мутlараш дегlакхувлара, комсомольцаша членски взносаш дlатвлара деша кlезига терко еш хинна дуклаха ян. Секретарь нов. Галюков волча цеха партбюрос секретарь нов. Магомадов волча комсомольски организацена цхьана шоай низаш оарцагlа а даьха, коммунисташа новкъостал а доаттадеш, уж кхоачамбоацараш дlадахара бола болх бовржабир, хlаьта дикка доккхий толамаш а даьхар. Комсомольски органий отчеташ хоржамаш хиннача тlехьагlа кийча а ваь комсомоле 20 сага парте 18 сага хьалийлав цар. Из за комсомольски организаци низа чlоагlъяллар, кагирхошна цун сий деш хилар, из дикаллегlа хинна дlаоттар. Партбюрос комсомольцашта новкъостал ду комсомольски собранеш чакхъяхара, коммунисташа цига къамаьлаш ду. «Производственни план кхоачашъяра гlулакха болча комсомольций доархlамах», «Цеха коллективе декхарех», ахача дешнаех йола выступленеш ю партбюро членаша, цехий кулгалхоша.

Партийни организацес шийн низаш тlаухийт комсомольцашен кагирхойн ленински васкетий уйламца кхебара, из доархlамегlара партийни декхар а хеташ. Уж декхараш кхоачашдара коммунисташ оарцагlбахара хетаь яр соадла сентябрь бетта хинне КПСС райкома V пленум. Цига ладийтlар комсомола райкома отчета. Пленуме къамаьлаш даьча коммунисташен комсомольски организацей секретарашен дийцар района комсомольцаша даьча балхех лаьца, партийни организацей оагlонгахьара комсомола деча кулгалхи новкъостализа лаьца дола бахьдараш.

Партийни организацеша шоай терзама кlаахара дувлийтаw кулгалху комсомольски кадраш хоржаш къестаярен кхетамца кхеярен дешаш, комсомольски активаша хlара деннара болх бу, комсомольски болхлошта новкъостал доаттаду, комсомольски организацешта кулгалдара хьисап а метолаш а дикагlа хулийташ тоав. Партийни организацей секретараша комсомольски кулгалхошта пайдане дола хьехамаш тел, практически новкъостал доаттаду, бюро заседанешка а партийни собранешка а ладугl цар отчеташка.

Массе а хана хадданза комсомольцех беттаьуш хиларо партийни болхлошта а коммунисташта а новкъостал ду кагирхошта эшараш а цар дlаэхараш а довза, комсомольски организацей вахара юкъе хулаш дола доархlамера гlулакхаш шийн ханнахь терралде, цар болх, кlездж йоаха декал карттера дешаш къестадагахьа лестаде, цар шоаш карайица дlадоладу маьхера гlулакхаш терхаме нийса а шийн ханнаь хьаллуица а.

Комсомольски организацеш коммунистически гlирс хьалбара практически декхараш кхоачашдара юкъе дlара денна хьинаре дакъа лувцаш хулгех цар беррига кагирхой шоашта тlехьакхувлилгех lалашдар — района партийни организаци доархlамегlарчерех дола декхар да.

А. ДЗОРТОВ,
КПСС Ленински района секретарь.

НОВ. И. Д. БЕКИЧЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ИСКУССТВА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛА СИИЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Советски Россия», «Советски Юг» ахача выставкашка белгалхьаха йола Нохч-Гlалгlай АССР культурен искусствех дегlаяра дакъера заслугаш, карагlьаьна творчески толамаш бахьан долаш Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика искусства заслуженни деятель аха сийлен цlи лойла скульптора Бекичев Иван Дмитриевича.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

Город Грозный, 1 июль, 1965 шу.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КУЛЬТУРА БОЛХЛОЧУН ЗАСЛУЖЕННИ СИИЛЕН ЦIИ ОТТАЯРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1. Нохч-Гlалгlай АССР культура болхлочун заслуженни сийлен цlи оттайойла: культура цlенойн дворецийн, клубай, паркий музейн, библиотекай, халкъа творчества цlеной, методически кабинетай, кинотеатрий, киноустановкай, кинопрокатий конторай, издательствий, полиграфей, книжни торговлей, радиовещанея телевиденеи, культуран искусствен дешара заведенеи чlоагlагlа белгалбьаьнача болхлошта; советски культура дегlайоалдечех къахьегамхошта коммунистически кхетам лучеи йоккхий заслугаш йолча культура органий, кеш йовзон, кинематографей, радиовещанея телевиденея болхлошта; художественни самодеятельноста дикагlа белгалбьаьнач доакъашхошта, хlаьта цу белгалъяьхача культура управленейн органий балхана общественни хьесапе дакъа лоацабанта.

2. Нохч-Гlалгlай АССР культура заслуженни болхлочун сийлен цlерах йола Положени чlоагlйойла.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

Город Грозный, 1 июль, 1965 шу.

ЖА ЛЕЛАДЕЛГА пайда луш хила деза

Дукхача хана доал пайзанерча жена белгалъяьнна я тха райна. Укх тlеххьарча ших шера биь боахам ба тха жа леладеш: «Россия» аха, Ленина цlерагlа йола, «Цlе байракх» аха колховаш, «Терский» совхоз. Цу боахамий жа леладара доархlам хьакъоккхаш йола, керттера показатель я ахчанца хула пайда. Управлене боахамашта хулача ахчах пайдах нийсса ах жена тlера йоалаш ба.

Мишта дегlабоагlа тха из боахам? Укх тlеххьарча шерашка 1962 шерага кхаччалца 146 эзар кертага дlаяхоачаш дегlадера юкъара жа, цу даьхе «Цlе байракх» ахача колхове — 26579, «Терский» ахача совхове — 50638 устагlа а болаш. Цу хана доаш хьайолча хана «Цlе байракх» ахача колхове геттара кьидалай уж, совнка 19696 устагlага а кхоачаш. Районера жа чlоагlа лиладир цу гlулакхо. Укх шера кланах а мишта перспективни планах а 25 эзарнега дlакхоачаш устагlа хила беза цу колхове.

Нагахьа санна жа дукхал хlаланарча ла йиш йолаш дале а царах хьакуле пайда укх тlеххьарча шеранка чlоагlа нохлуш латт. Тlеххьарча шиь шера доттвевии данашка хьалхоккхача тайпара жегара йоаха продукташ шерагара шерага лохлуш яхт керригача боахамашка. Масала, 1961-ча шера юкъера даьрхlача устагlана тlера 4,2 килограмм тха даьккхадие, хlара бlаь жийна тlехьа 87 lахар хьалкхебаьбане, совнкх уж цифраш тха 3,1 килограммега, lоахарий 79-нега кхоачаш лохъелар, ингдела устагlашта тlаккхета лоьал а.

Хьайбай продуктивность лохъялара чlоагlа ладир тхин устагlех дукхи хоаккхилга. Цул совгlа, из lатгьаш хилар къахьегама овсарлемеш продуцега дlадолар лохларав. Масала, 1961—1962-ча шерашкарчуй шоаза гаргга совнка дезагlа хилар Ленина цlерачча колхове устагlаш дудкарем тхагом дlадолар. Цу тайпара дlалахача шерага кхаччалца лохлуш хьара рентабельность. Цул керттера бахьан доакъараш цатоьара нийсса жа lуй лазранта юкъе къахьегама дисциплина яц хилар а да. Хьайбашка дlалохийтачунца а хьайбадяккхача продукцеш а асала тlалхьажаз лоттабу специалисташ боахамий кулгалхошех, во лелаю учет. Цулуха доакъараш доадеш а кхоачаш тlера йоахамийн моттигаш нийсау.

Жа дукха доаш хlоаро а доккха ю ду боахамашта. Укх тlеххьарча шин шера 40 эзар гаргга устагlа бенаб. Нагахьа санна, царех ахаш ца дойтачь хlана доаккхачул совгlа хlара шера 3000 центнер духхи 250 центнер тхай дахка йиш хургьяр боахамий.

Хlана аха тхоашта хьалхавка аттадах юкъера лоархlам беш тха доакхачана хlакхара, жена 60 процент ушельни хозал тlаккхетийтара, lоахарий ца хойтилга 105 процентага кхоачадара дола деккараш.

Хьалхашка отталь дешхараш кхоачашкара, жа леладенга рентабельни хилийтара боахамашкара цlендаь дlахахана дангац къахьегам вlаштlехьбоаккхачара кхоачамбоацараш, цхьанхха цонево йола, цхьа килограмм дукх наха ца доагlача метта. вlаrlорглоацаш йола учет хила еза. Жа леладеча боахамашка производстве ца йеш дисаций моральни а материальни а бехктохам лакхбе беза. Жа lуй бригадашта юкъе дахха диал хозраснета цхьаьола хlамаш.

А. АБРЯДИН,
Наурски района партбоахама производственни управлене инспектор-парторг.

КОММУНИСТАШТА КХЕТАМ ЛУ ШКОЛА

Партийни организаце вахар чуъ доархlаме событи я партийни собрани. Цига коммунисто кхьчарца цхьана ше ца кхета дешаш къестаду, политикен практически балха дешаш лувш, предложенеш тел, шийна бакъахьа хетар гуччахьа дlа а ала, из хьалхоттийта а хьеш. Партийни собране lалашду критикен самокритикен дегlайоагlилга.

Грозненски химически комбинате коммунисташта кхетам луча партперна формех цаl я партийни собрани. Цунха а докладе йиш я цхьацца хьаййнача коммунисташта а бlарча хьайийцача ерригача партийни организацена а кхетам бохара партийни собранеш нахьальнаш хилар хьахьоккхаш дола заводен цехийн партийни организацей вахарцара масалаш.

Духха ха йоалашш шоай собранешка КПСС ЦК мартовски Пленума материалаш йийцар цехий парторганизацеша. Массайолча оттанъча доклашка цар нийсех кхетарейолаш йоваийтар юрта боахам хlахо дегlабоалабара КПСС ЦК Пленумо чакхьаха лаьрхlа мероприятеш, нийса бехь галзадар юрта боахам дегlабоалабеча дувлийта хинна гlалатaш.

Из дош дувача хана коммунисташа предложенеш тийлар № 15 йолча шурий совхоза деш дола шефски новкъостал теддара тlаераль. Цул тlехьагlа цу совхове бала дилар комбината директора заместитель нов. А. А. Шипилев, завкома председатель нов. Н. В. Буховеров, ВЛКСМ комитета секретарь нов. П. Швец.

Совхозе аха къамаьл дир совхоза а общественни организацей а кулгалхоша, оаха дийцар совхозан комбинатан юкъера бувам тхабергбола гlулакхаш.

Собраней итогаш хьахьехар, къахьегамхой хьал-торо дlахо тедаро тlаерзаль йола Пленума решенеш коммунисташа нийса кхетаь хилар, хlаьта дерригача халкъа юкъарча гlулакха юкъе цар шоашкара доагlаш дола дакъа а лоацарг хилар.

Тха комбинате эттара доархlамегlара дош да арахецача продукце дикал лакхъеата. Цудукхьа дика кхетадеш да, арахецача продукце дикал дунеж тlа дикагlа йолча стандартий боарамга кхоачае лакха тlаххехах а беш ленинградски московски предприятеша хlаболабаь болаш химикаша сихха могабар а хьаллацар а. Арахецача продукце дикалах дола дош 1965 шера февраль бетта хиннача ерригача комбината юкъарча собране хийцар. Цу собране ше йача доклада тlа комбината директора нов. Л. А. Шилова дийцар партийни организацена хьалханка латтача декхарех а продукце дикал лакхъяра йолча перспективаех а. Собране белгалдаьккхар, тlехника фенола «А» маркех дола ацетони даккхар духьа чlоагlа реконструкци я дерхlача № 17-18 йолча цеха коллектива дукха болх бе безаргбелаш хилар. Цеха коммунисташтен ерригача коллективаьен хьалханка латта декхар мел доархlаме да я хоиш. № 17-18 йолча цеха партийни бюрос собране дуцца оттадир продукце дикал лакхъярах дола дош. Балхаш чакхдоахача хана монтажникашен гlишлонхошен дlа мел дехараш дизза кховчашдар духьа реконструкци ара дикагlа кийчъулахи низаш дикагlа дlа-юхь нийсдарехи лаьца собране деш дола къамаьл, из лу технологически режим мачогга кlезагагlа телхаелга вlаштlехьлаккхарах, режим тоадрах лаьц'а а. Собране къамаьлаш мел даьрана — аппаратчика В. И. Ворона, отделене начальника М. А. Шухата, цеха начальника А. И. Баева мел дийцар цаl дар: арахецача продукце дикал тоаелга. Юххера а июнь бетта реконструкци е йоалйир цехе. Отталь хана лоада я. Цlабакъда, балхлой низ нийса дlаоттабаро йиш хулийт болх дика вlаштlехьбаккха. Реконструкци ль дьяначул тlехьагlа фенола ацетони даккхара керда технологи сиха гlа карвераьир духьа ерригача коллектива хьалха отталга бергбац № 17-18 йолча цеха коммунисташ.

Собране воздействи берригача коммунисташта дикка ца lеш, парте къаьст-къаьстача членашта а хул.

Из дика хьахьоех дукха ха йоацаш ЖКО партийни организаце хиннача гlулакхо. Галинов яхаш коммунист а волаш плотник ва цига. Плотникий бригадиралла болх беш волча нов. Г. Е. Галинова каст-каста молар, хlаьта цкъаза балха хана а мелар. Нов. Галинова КПСС Устав телхадеш из даргахьарча ваькьа тlа воалаш латташи хилар гуш болча коммунисташа цун гlулакхаш партийни собране дуцца лаьрхlар. Нов. Г. Е. Галинова лаьца ниьх геттара хардахьа доархlаш къамаьлаш дир собране коммунисташа ин. В. С. Айдамирова, В. К. Кулимбаева. Коммуниста Г. Е. Галинова партийни бехк а бир, бригадираллара дlа а ваьккхар из. Цхьабикъда, собранех а новкъостална даьча къамаьлех а дика хьехам хилар нов. Г. Е. Галинова. Ехы тайна сага хинна дlаяхар из духха ха алагтехьа. Малар хитар. Хlаьта цул тlехьагlа бизза ших бутт йовллашехьа а. Цунна тlера партийни бехк дlабоаккхилга дувцаш бар тхьовра лъанаьл даь коммунисташ. Массаза вльа а волаш созаш бир собране партийни бехк цунна тlера дlабаккха, аьлна. Хlаьта ЖКО кулгалхоша юха а плотникий бригадиралла хьожавир нов. Г. Е. Галинов.

№ 2 йолча цеха парторганизаци (секретарь нов. В. М. Рагулин) цхьан собране дувцаш дар цеха комсомольски организаце (секретарь коммунист нов. А. А. Иванов) балха хьакъехьара дош. Собране белгалдаьккхар комсомольски организаце болха юкъе хинна кхоачамбоацараш. Цу хьакъехьа дийцар коммунисташа В. И. Рагулина, В. Чеботарева, А. Ф. Пискованска, кхычар. Балха тlера кхоачамбоацараш хьагуча а доахаш, цар цу цхьан хана хьехамаш дора А. А. Ивановла, де дезар дlахьоккхар цунга. Цу хьехамаша дикка доккха новкъостал дир цунна болх лер тlа баккхара.

Партийни собране дувца уттадеча дешашка хьежача довргда масса тайпара уж хилар: производственни дешашкара хьадоладена коммунисти бытерча дешашка кхачалца. Масса тайпара уж дешаш хиларо хьахьоех, партийни собране низаш цунах болача пайдахи, кхетам балара болча цун доархlамах коммунисташ тешаш хилар. Тешi, керда сaг хьалххеве, коммунизме вахаши къахьегаши хургвола сaг хьалххеве партийни собране новкъостал деш хиларах.

А. РОМАНОВ.
Грозхимкомбината парткома секретарь.

Доакъар кийчдеш латт

Юкъарча хьайбашта 900 тонна гlоша доакъари 2000 тонн силоси lалашъе еаш ба укх шера Нажай-Юрта района Шериаов Асламбека цlерахча юрта боахама артела къахьегамхой. Укхаза шийн хаинахьа йоа хьаккхара кийчбелар. Хьалхо ремонт а а кийчйир сенокосилкаш, грабленш, кхыйола инвентарь. Колхоза хlара бригаде вlашагlъелляй доакъар кийчдеш йола звенош. Хlана чуйнйна доакъар lалашдеш ба шоашагlча бригадера къахьегамхой. 25 гектар майдан тlара муюх хьекха баьинаб бригаде. Доакъар дика хилара къаьстта уйла тlайохийт колхозоша. Хьекха даьина доакъар хьем ца беш вlашкатех укхаза. Хьайбай помещенешка хьатlа а кхухьаш аргlаш лу доакъарах.

Доакъар кийчлеча белгалбьаьнна дика къахьегаш ба коммуниста Гетиев Хьусейна кулгалдеча звено членаш. Хlаьта шоай сменин нормаш 120—130 процент кхоачашьо Умаров Аюба, Истамулов Мусалъаьжий, Эскиев Алой доакъар кийчдеча звенош а. 150 тонн совгlа бел кийчъьнй колхове.

Шортта гlожача а мошача а доакъаьраша юкъара хьайбаш lалашдар из дехкар шийна хьалханка оттадьл артела къахьегамхоша.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

ЗАПОРОЖЬЕ. Металлурга сее сийна социалистически ахь йоаржаьй «Запорожсталь» ахача завода мартеновски цеха коллективо. Цу денга заланел совгlа кхьгlа а 28000 тонн метала доаладеьнна дош деннад сталеварашь.

Сабазию Николая кулгалдеча сталеварий бригадо (сурта гlа) хlара денна дlалу ялалал совгlа метал. Тlайнача декхарий чоах доалалаь эзараш тоннаш бoлат да цар счета тlа.

А. Красовско сурт.

ТАСС фотохроника.

БУТТ ХЬАЛХА

Хьалхарча ах шера даьхача толамий итогаш еш, кхы тlа а шоай толамаш совдахара беррига низ тlабахийта болх беш я «Чечингсельстрой» треста СМУ-1 бригадаш, сменаш, участкай коллективаш. Дукхача бригадаша биза пайда эц чурча кхоачамех, балха юкъеххувь дикагlйола опыт. Цу даькъе дика болх беш я Хрусталев Анатолий Федорович керте латта бригада.

Хlана цу бригадо хьалдоттаьш за город Грозне 88 «а» кварталера 48 квартира хула цlа. Укх шера февраль бутт болча дерешка хьалдотта долалаьд из, укх бетта 10-ча денга кхачалехьа из цlа хьалдетта дакъа дерхl гlишлонхоша. Из хул планах лаьрхlачул дукха хьалха.

Лакха толамаш дахарал совгlа, кхоачашьаьча билзий дикал а лакха я. Цхьакцка кхоачамбоацар хилац цу бригадо баьча балха юкъе, ахаш дувц прораба Умаров Шамсудина. Цул совгlа, планал совгlа кхоч цо етта кирпишк, маркхал, бетон, кхыйола материалаш. Цу гlулакхо торо хилийтай пачхальакхена массала бlаь сом ахча кходе.

Мишта дика къахьегама толамаш лаха вlаштlехьдоал болх нийса вlаштlехьбаккхарах. Балха ди йистелъячча, кхоана кхоачашдо дезар белгалду. Из мишта кхоачашдаьд дуац сарахьа. Укх тlеххьарча хана къахьегама дисциплина телхаеш цхьа моттиг нийсъеннац. Керда балха бахьнача болхлошта дикагlйола опыт дlалхьара болх а дика лел. Сохха перла балха венача кхаь сага каменщика говзал lомайир, хlана уж вовзаш санна дика болх беш ба. Укх шера ехы а кхаь болхлочо каменщика говзал карайрзае дерхl, йоах бригадира нов. Хрусталева.

Укх шера план, деза цlей, ворхlлагlа ноябрь тlаккхоачаш кхоачашъе дерхl бригадацарча гlишлонхоша. Къаьстта дика къахьегаш ба из. Малевни Владимир, Цицкиева Рабиlат, Балан Антонина, кхыбараш.

Б. МАГОМЕДОВ.

БУХАРА БОАМБЕ КХАШКА ХИЙ ДОАГIАРГДА

Хlана а дицдалаза ца Зеравшан аха хий доаш чукхийтта дlакхъайла хинна уйзара деши. Цу хана хьахилар керда lам. Самаркандри Бухарам йла къахьа горошаш хиво йохаш кхерам боаш яр. Цхьабакъда, катастрофа хилаьнзар. Советски вахьа хьаналро, вай низ болча технико тамашийна хlама дир: лоамашка хийа керда низ а бакхкха из боалбий кхебеча кхашка дlахилар.

Вlаьеги lаьржа хий доагlача хана шийна дукъала мел нийсдена хlама хlалакду Зеравшана, хlаьта аьхки боамбена хий эшача дана кlеддеша лоькьаьуча дlахкхоач. Цу гlулакхо де ду дlайийнача хlамашта. Кхаш хих тузалар духьа Зеравшанах Аму-Дарьи аха низ бола хий хьагоха дьахохар узбекски ирригатораша.

Шу цу хьалха къулбехьи кызылкумашка уллача Хамза ахача юрта бахкар гlишлонхой. Аму-Дарья хий яхайттаза вlашагlара даьча цlенай лакхал хьалтехаш йола насосни хьалье сааш бур уж. Цул тlехьагlа из хий ши бlаь километр дlахха холча канала чу гlолла Куюмазарски насосни станце дlадахийта дезаш яр. Цига ехы а тхьаь шиь метр урагlа а дахийта Шахрински ахача хий дехкача системе гlолла Бухарски оазиса кхашка кхочаргда из. Хlанзалча Зеравшан аха хий доагlар цу системе гlолла.

Шитта яв проект. Аму-Бухарски канал хьалдаь доалаш латт хlанз. Песи шара ехы хlама йоацача эрий ара лъальйй Средни Азе эттара йоккхагlа йола насосни станци, шитта хьалъ чоалхаце гидротехнически гlирсаш. Бухарерча боамби лелабаьраша кхетта кхоачаргда Аму-Дарья хий, хlаьта из бlаь эзар гектара тlа дуларгда.

Узбекистане хьалбаь ирригационни гlирс мел боккха ба хьахьоах укх цифраша. Хамзински станце 40 метр лакха, секунда 66 кубически метр хий доаккхаргда. Цул тlехьагlа хlараьр километр гаргга дlаьха йолча трубопроводий шин линех дlагlоргда из. Труба диаметр 3,6 метр я.

Цул духха элаьмагlа цу шолагlа йола насосни станция я. Вегетационни хий дехкача хана хий латтача боккхача lамчура укъо метр урагlа а дохийташ секунда 100 кубически метр хий дlахохийтаргда по кхашка — из Зеравшана луча хид дукха а дукхагlа да.

Дерригача халкъа хьалдир Аму-Бухарски канал. Лаьтта оакха техника а чоалханеча гидротехнически гlирсий оборудованеи а хьаьй ерригача союзни республикай машинаш еча заводаша. 25 къамах бола нах хиннаб цига болх беш.

Республика заслуженни новаторна Ферхоус Джанкоевна бульдозеристаш цхьана болх беш хиннаб Асуански сунт хьалдеча прораб хиннача Василий Даниленкоца, гидротурбинашта монтаж еча мастера Абдулла Абдукаламова — инженерапа Михаил Жондакаца.

Иосиф СИГАЛОВ.
(АПН).

Литературни оагIув

МОСКВЕ ХУРГДОЛЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ЛИТЕРАТУРА КIИРАНГА

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ

ПХЬА БИТАР

ДУВЦАР

Со дIаьхна ваьннавар гораьерча вахарца. Со учанихалла дIайца хиннаь вецораьмонтни заводе тоьнараьла болх бош вар со. Граждански тIом дIабаьнна масехк шу дар, вахар тоалуш доагIар. Цигга-ча вайцар сона тхоашта лоаллаха веха вена Темарсолта.

Дукха ха яцар къаьна Темарсолта тхона лоаллаха веха хайна. Деррига а цхьа шу мара хургдацар. Бакъда, массаза цкъана дахьача санна вIаци тIера хилар тхо. Со цун воI хила тарлуш, цул зIамагIа хиларе вIаьла новкъарло яцар тха доттагIалла. Темарсолта а цун дезал а байна ца Iеш, сона сихха байзар не волча ухаш бола дукха цун гаргара нах, цун кхьибола хьаьший.

Ше хьаьна шу оттадича сога кхайказа Iацар Темарсолта. ХIанад-а хацар, со воаццаш хилча санаьердалац цнй оалар цо. Хетарлахьа, нахаца цхьана доацаш, ше къаьхьета цIаккха а хIама дагь вацар из. Иштта нахаца безаме, нах безаш вар цун цаI мара воаца воI ГIоазот а. ЦIи къаьна яле а, ше зIамига саг вар ГIоазот. Сол пхидаь шу зIамагIа хургвар.

Сона цIаккха дага а деладацар Темарсолтага из аьнна моттиг хатта. Фу хьашт дар из. Цо ше лоамара ваха веаь аьлар эгтара хьалха тхо шинъ вовзаш.

Каст-каста Темарсолтарцига вайя кийслора ГIоазотая кIезига воккхагIа вола цхьа зIамига саг — Бадруддин. Сона ховш дацар царна юкъе фу гаргало я. Бакъда, из аккхарцига шиь дIагIа санна хьайдашта хулар, из варе гIадлугар Темарсолта цIев мел вола дезалхо. «Кхоевчара гаргара саг хургва» — соцадаьлар аз сай дагахьа.

Цхьа Темарсолтарцига а хиина Бадруддин вахачул тIехьа тхоаш шиъ висавар сон воикха саги. ГIоазот хьаша накъа ваккха вахавар.

— Шум фу хулаш ва из зIамига саг? — хаьттар аз доалахочуга, цхьаккха хIама дага а доацаш.

Сона хо а луш дегI сагаделар Темарсолта. Мотт сецача санна йист ца хулаш вагIаш тоьал ха яьккхар цо. Со кхеташ дацар из иштта хувцавалара бахьан.

— Ма хаьтта далара Iа сога из, — аьлар цо цхьа юнь аьннача гIолла. — Ма хаьтта далара Iа из. Хьона фу башха да из тха фуннагIа хуле а. Тхона из везалга хьона гуш ма дий.

Со дехие ваьннавар айса из хаттар даь. Бакъда, цул чIоагIагIа дар са цецвалар. «Фуд укхаза селла укхакна новкъа хила — уйла йора аз сай дагахьа. — Цхьа гаргало юкъе еце селла чура-тIера мича хургвар из аккхарца».

Цхьа кIира даьннадар цул тIехьа со Темарсолтарцига ца вода.

— Темарсолта кIаьнк вайтавар хьо дIавехаш, — аьлар сога цхьан сарахьа со балхара чувеча сесага. — Балхара чукхаьчача хьо дIавайта йоахар.

— Йоккха саг шиь вешех бIарг теха яхай, — аьлар цо со дIавахача, аз каттале долаш дар сона хьайта лоэш санна. — Тховсаре цIайоагIаргйолаш а яц... ГIоазот а шиь гIулакха араваьнная... Вошшиъ ва вай хIанз.

— Сона раьза воацаш-м вац хьо? — хаьттар цо тIехьара а со цец а воаккхаш.

— Фу бахьан да со хьона раьза ца хила?

— Гой хьона, — сона кIарвенна бIара хьежар из. — Iа Бадруддинацара гаргало хаьттача хьона жоп даланзар аз... Аз дIакхетавергва хьо айса жоп ца далара бахьанах... Иштта дар из деррига а, — доладир сона воккхача саго шиь дувцар.

— Со лоамаро вац, аз вай шиъ вовзаш хьога иштта аьннадале а... Со наьсарло ва...

— ХIаьтта доаладаь нусмал дар тха йоккха саг цу хана. ХIанз сина атта дацар цу хана саг йоалае. ХIанз-м безаш хилар — ия да саг йоалайра нерттердар. Цу хана иштта дацар. Нускал деве — дала урдув хила дезар. Иллеца а оалаш дар «йоI езар найда бац дала урдуа деце», — борд-бордах валавелар Темарсолта. — Со санна цхьаьча сага къаьстта хала дар саг йоалае. Са да вацар, вошa вацар. Хьона йоI езаш хилар, хьо йоIа вевеш хилар лархIацар.

Юха а чаьх лист-листе массехк къург бир цо. ТIаккха ше дувцачох сона фу хет хьаьа лоэш санна сона юха а бIарахьежар Темарсолта.

— Шоай доалахьа цхьанна кIама деце а керда даха хайнача марен нусналан деррига дуне шоай долаш санна хет. Цунах тамаш а эшац безамо тхьамаш хец царна, цар уйлашта. Уж теш шоай хургдолчох. Иштта хетар сона а. Бакъда, зулам хатар хьалхе хоам бийна дагIац сагага. ДоагIи ца хоаш зулам тIадера сона.

Ах шу а даьннадацар аз саг йоалаь. Сона дага а дацар ухь доьхкхача дуьей тIа сайна бохам хургба аьнна.

— Хоаий хьона, — соналаьвнхар со цхьан бус мусиала. — Таташ цу цу ара... ЖIали а Iех.

Чухьарча барцхьашца волчча тайпара топ хьа а нийца сихха аравьлар со. ЦаI мара йоацача са тIанагIача говра юхь а лаьца са ковха воалаш леттар къу. «Малавте из, — дагадехар сона эгтара хьалха. — Аз сага даь ю ма дацар иштта со сий доацача ваккха».

— Сабар, малав хьо?! — цIогIа техар аз, сона ше ховецнага хайча цо говр дIахецар дог доахаш. Са цIогIа доаллаше тIаххьожкаь сона топ а теха кхоссавенна говра тIахийра из. Кхел кийна хургьацар — со топ ца кхеташ вицар. «Ер бегацта вежа къу вац, — дагадехар сона. — Со вийна а говр йоацаш ваха дага вац».

— Аз вошийтаргва хьо, — цIогIа техар аз. — Говр дела, кхы хьоца дов дац са.

Мичара, са дешаш шийна лоргаха ца хьокхадолча санна говра гонт тоIабир цо.

Дувца хабар дацар, говр масса яр. Из ваха воалалтах се тийшача, эттта гора а хайна топ техар аз. «Къемат дийнахьа дала кхел йойла хьа, — дагахьа сердар со цунна, топ йоаллаше из говра тIара чувоагIаш вайча. — Са гунахьа доацаш сона кач вера-кх хьо».

— Малав хьо? — хаьттар аз топ кхийтта бартал вежа улла къу аркъал а воаккхаш. — Аз фу даьдар хьона, хIана вера хьо са кач?

— Хамбор ва со, — кизтакъа йист хилар ма шиь батах йоалла балчакх аз хьайбасттаьше.

— Хамбор?!..

— Кхело воалаваь со цьа... хьо... нов... Iоажало воалаваьа... Со къинтIера ваьннйа хьона.

«Со къинтIера ваьнна хьона»... Цунах къа хеталга а, цунна эгIазвахар а доссадир цу дешаша са дагахьа.

«Хьо-м къинтIера ваьннавар сона, да вирца валларг, — хIанз диаж дукъал эттар сона хиннача тIехьен деррига сурт. — Хьа пхьа хьаь бутаргба сона».

Аз хIанз кхетадир ер сай сий доаде гIертара бахьан. Массане дувцаш дар аз йоалаь Зайнап Хамбора чIоагIа езаш я яхаш. Вешта Зайнапа из везацар. Саг йоалаь вар. Цул соагIа цу хана хиниа бер дар. Из бер дар хIанз хьона вовзаш вола Бадруддин.

Зайнап аз йийхачул тIехьа сога саг вайтар Хамбора.

— ЙоI цунна езаш я, Iа из юталар йоах цо, — аьлар вайтачо.

— ЙоIа из везий?

— Из башха яц.

Со эгIазвигар цу дешаша. «Сога иштта оал вай а езаш йийха саг йита, — бирсвелар со. — Сох саг ца хеталга да из, е соца фуннагIа дувца мегардга мотт цуьна».

— Цкъарчоа аз гешт ду цунна из хабар дахьаш цо саг вайтарах, — аьлар аз юкъе вежачуьта. — Кхы цу тайпара хабар цо са лергах кхетийте, са дов хургда цунна...

Из деррига дагадехар сона сайна хьалххаьнна Хамбор деш уллача цу юкъа.

Хиннар — хиина даьннадар. ХIанз цхьаккха хIамо дийнвергвацар са карах венна Хамбор. Са бехк бале а бац а цун цIий сона тIадижа даьлар. Укхал тIехьа кIира аз дIа мел лоаваш бола ног кхеране бар сона.

Зайнап тIехьашие а хоаль сай говраца цу бусса а вахар со се ваь. Кхийна зингиача юртара.

* * *

Лоам хьалавахар со ваха. Укхаза, лоаман тхьарашта юкъе, хьун петарашта юкъе кхерам кIезигагIа хилар дог доахар. Ваха хала дале а вала безам бацар. Бакъда, укхаза а кхерамаш кIалхара ваьнна хилар цхьаьккха тешам болаш хила йиш яцар. Пхьа боаллачо цхьаьккха лепорле яцар, цхьаьккха хIама кхоацар шиь кхьа лахара. Из аз дика кхетадора.

Деррига лоалу сагага. Массанага дIаIам из. Сихха дIаIемар со в лоам ваха.

Хамбора гаргара нах са лергIа кхаччалца сатийна вахьар со. Вешта со вола моттиг царна ха дукха ха яланзар.

Цу хана ГIоазот хилар тха. Темаргвий хьо, нагахьа цу хаиналта дуккьал сай са дезар бахьан долаш со сай моастагIех лечкъаш хиннавале, цул тIехьа со царех кхерилга вехаза, ткъоаза сов даьлар. ХIанз сай вахар бахьан долаш дацар са кхерар, кIаьнк бахьан долаш дар.

Кхоана паргIата валарга аз сатувсар, бакъда, из кхоане хьакхаьчача кхы а совйоалар сагото. Цунна тешавир со тIеххьара а лоалахочунца хиннач къамаьло.

— Хьа воIа мехк хьаьрцад, — аьлар цо сога цхьан дийнахьа. — Кхийлав из.

ЦIаьхха набарах сомаваьлча санна юха а хьалха аьннкхар сона цу дешаша вахара къал. ВоI кхеррецул бокка малагIа ловца бар сага хила. ВоI кхийча уст бувра, воI кхийча той дора. ТIаккха — со? СегагIа воккхий велга дар са? МоастагIчун топа маргъалгага лапийта воI кхеврах хургвар со ираз долаш?.

Вахарех водалга — из дар де эшаш кхинар. Вешта мича водаргва цох, мича водаргва цох, мича лачкъаргва цох?

«А, — соцкийр аз юкхера а. — Никъ цаI би — каша. Са бар хада беза никъ. Цигара дIахо гIоргбола са вийна никъ маьрша хургба».

Малх биза гаргаикхаьчабар ткъаьх сов шу хьалха са дIавахача сай юрта со кхаьчача. Иззаморг хьаькъалах тешачо е хIамах кхераш воацачо мара де йиш йолаш хIама дацар. Мича мегаргдар гучахьа шийга пхьа боаллача юрта ваха.

ПхьегIа гуллуча вахар со. Сона йовзар из моттиг, со хIанз а вийцевнавацар. Иттех юртахо вагIар пхьегIа тIа.

— Ассалам Iалейкум, юртахой, — говра тIера Iо а воссаш салам делар аз царга.

Салам юха а дерзалаь моаршал хаьттар сога пхьегIа тIа баьгIараша.

Цхьаннена со вовзанзар. Малав хьахатта тоам хетанар, цецбаьлча санна хьежар сога.

— Со вовзац шоана? — хаьттар ас.

— Хьаальча вовзаргва... вайзача дина кет, — жоп делар тхьамада.

— Темарсолта ва со... Темарсолта, — бIаргех хиш даьлар сона.

— Тийркал дехьа вода со, — аьлар аз массанена а хоаш. — Вийса линха сецаш укхаза, Iурре а новкъа варгволаш.

Аз из алар а шиь бахьан долаш дар. Сона ховра низал нах болча метте аз аьппар тховссаре сай моастагIех дIахкхетаргдолга. ТIаккха... тIаккха кхоииие а цар шоай декхар согара дIаэцаргдар.

ШоллагIча дийнахьа малх хьалбаьннабар со юртал ваьвальча. Са бIарг кхийтар ферта а кхуллаш воагIача баьрех. Бакъда, со цуигахьа дIахьажанзар. Из-м ешаш дацар, сона тIехьа йоагIа са Iоажал яр из. Сих ца луш дуIа дар из. ХIанз со кийчча вар. Сона ховра хIара са говро мел боаккхаш бола ног сайна тIеххьара хила йиш йолаш болга. Цкъа хьацар тохар са дегIа, тIаккха шеллора. Из мел дIаьхделар хIанз ала хала да.

— Сацал, Темарсолта! — хевар сона.

Нийсвенна зIамига саг вагIар говратIа, сона топ тIа а лаьца. Сихха воацаш говра тIара вессар со.

— Со воалий хьона? — эгIазне йист хилар из.

— Вовз... ЦIи хац... Хьай декхарийна тIехьа вена саг ва хьо.

— Хьона тIехьашкахьара тоха нагагI ца доалаш дукха ха я хьо юхалаьжарга дог доахаш со вани гIа... Пурам да хьона даьла цIи яккха... Топа чаккхам тохар зIамигача саго.

— Со кийча ва... Аз тхьовре сай е еза кийчо яьй.

— Фу?.. Миштта тхьовре? — кхетанзар из сох.

— Сона ховра хьо сайца тIехьавоагIалга... Селхоене ховра ер мишта хургда.

Цецваьнна сона тIаьхьожаь топ Iоихийтар цо.

— Фу дувц Iа? Мальнарло йий Iа лелаер? — хаьттар цо сона бIарга тIа бIарг а оттабеш.

— Пурам да хьона хьай декхар дIадахьа... Аз сай цIий хьаьнала дувц хьона.

Лоацавелча санна сона бIарахьежаш латташ цхьа юкъ аьннхар цо.

— Мичад хьа гераш? — хаьттар цо.

— Дац сога гераш. Ка ма агийла хьа цудухьа, — тIатехар аз ше хургдар сихагIа хинна даларга сатувсаш. — Хьа декхар дIадала венар со... Цудухьа дац сога гераш.

Сох ца тешаш сона бIарахьежар из.

— ХIанзалца хIана дехадац хьона из дага? — хаьттар цо.

— Деррига ха лой хьона? — хаьттар аз цуига дагахьа раьза воацаш. — ВоI кхийнав са... воI...

БIаргех хиш а багара дешаш а цхьатарра ухар са. Фу дийцар аз цунна? Сай бехк боацаш айса цун да вер, бехк боацача сай воIа вахар сий дер санна дакъаза хулга сийна ца лар, нагахьа ца ховш са валар хуле цун вахар кхераме хилар, — мел дийцар хIана дагадагIац.

Фу дага дайтар цунна са дешаша? Мел дIаьхделар тха къамаьл?

— А, — аьлар цо юкхера а. — Из дергдац хьона дов... Никъ маьрша ба хьона, — меллашха говр юхаерзайир цо, бе йоалле топ хьаь в оллаш.

— Даьлах тешаш вац? — йист хилар со из ваха воаллалтах се тийшача. — Дала кхелла адам ма дий со. Тоаргдац аз хIанзалца лайнар...

Меллашха говр согахьа хьевржайир цо. ТIера Iо а весса сона хьагарга вера.

— Темарсолта, — аьлар цо. БIаргех уха хий сох лочкъа о деш. — ХIанзчул тIехьа вахара моар шо я хьона... Хьо верах са да дийнлургвац... Са цIи Бадруддин я... Юха а гургда вай, — цу дешаша говр хьалкха вахар из.

— Из ва-кх из Бадруддин, — йоахар Темарсолта. — Шиь валлах а къонахчалах а со тийшар ва... ХIанз сона сай воIал башха а хетац, — тIатехар цо.

ЙОIО ВАЬ ХОАМ

Пха оша хиялаь — Малх, Бутт, Сахула сетаькъ, Хьокха, Саьрг яхаш. Царех цхьаннена цаI мара йоацаш каьна хоа йоI езаенний. Из еха байтаб нах. Нанас аьнцаь: «Са йоI зIамига я, къаба евачох цIи кхаба боаргдац, маьре ахал хинна яц».

Уж шоп ца луш цIабахийтача бус бийий наьна отт бегаьб, тура а баьнкха. Малав-теш са отт бигар, аьнна, корзагIа лаьнкай йийй нана. ЙоIо аьнназ — сона хов. Из бигар малав дийцад йоIо: «Сийрла хьахьежар Iачубнзача, мареа хьесаое бар хьекхийтача, сахулар сийрла бальча, Iачутохараш дIа-хьа а ааз, бушпар хьал-Iа а соттабаь дIабигаб етт». Иштта нана хайтад йоIо шийна цIи кхаба ховргдолгеи, маьре яха ха йолгеи.

ДIаяздир Вашир Костоев.

Хь. ОСМИЕВ

ВОШАЛ

Кхийттача цу малхо
Дошаца кхоапааш,
Хьаькхача цу мухо
Керта чиш поезадаш,
Лоамаш ма нен йоаац.
Турпала низ болаш
Лоам-корта маьлар саг.
Лоам-корта из вальча,
ДIа-юха хьажача
Ши лоам бар бIаргагуш
Аьлава ходабаь.
ЦIаноаш ма доккхий тIой
Бодарг ма удадаш,
Шиь талгIаш — масса дой
Шод оттош чувзадош,
Лоам хоарца доаваш мо,
Акха низ хьагIертиш,
Дорадаьча аьхха мо,
Цу бердех ноттош,
Дерздиина, чопош биш
Хий доагIар цу ловх.
Уж шиь лоам кьоастабош,
Цхьан юкъа уйка мо,
Заманца гIа болиххаш,
Саг балхах чуийра:
Эзаь боди хьоарчабаш
Дьона кубр туллаш мо,
Уж шиь лоам кулго хьош
Хиле тIий тиклар цо.
Турпала маьшенша
Цар дIа-хьа яхоадайяр,
Цу дийнахь, цу бус даиз
Вошал цар доладир.

А. ХАМХОЕВ

АРМХИ

Адаммий моттан хьо йист хулаш
даларо
Iа тхога дукха дуоцаргбар,
Тха доьша гIийла хьийга бала
Iа тхога надабаргбар.
Хьо моккхозарча берда йисте
отточа
ДIаваха зама дагайох,
Дукан хозно бIарга ца гуш
Тийнча вай дай дагабох.
Октябро зама эргаьхкхандаь
Тхан хьо санъердаме да.
Ираз дахьаш бериате доагIандаь
Адамашта дезаш да.
Саго доал доацаш яда хьа
борда йисташ
Малх санна бийрда хьина латт,
Йоазоиз хинна хьа Iалома
къайле
Дарбане хьост хинна латт.

И-С. ПЛИЕВ

Из бовргбоаца малх

Хьогавоначоа хьост ба Ленин,
Болха — дегIа низ ба.
Iилман кIаорга фора ба Ленин,
Из бовргбоаца малх ба.
Къахьегамхой барт ба Ленин,
Машар лоатто никъ ба.
ТIом тIа Даьхен тур да Ленин,
Из бовргбоаца малх ба.
Коммунизма байракх — Ленин,
Мохка бериат из да.
ХIара цIогIа — магIа Ленин,
Из бовргбоаца малх ба.
Лаьтта ираз доман — Ленин,
Нийсхон дIоогIа из да.
ЦIаннха лергац Сийлаь
Ленин!
Из бовргбоаца малх ба.

Джабраил АЛБАКОВ

ДАЬКЪАЛА БУВЦА ЦАР НИКЪ

Къонгаш кхийна цIогIар бовлаш
Цар никъ даькъал бувцш,
Незнай, дац уж воце молха.
Кхуарча юхе Iа сатувц цар.
Шьоре хургдац къонгий наькъаш.
Нийслургьа халонаш.
Массанахьа докъе лоацаш
Хургьа сатем боаца къонал.
Сигале кесмоса кемаш кхувлаш,
Лаьттара ганзаш йоахаш,
Къайле йовза хи чу бувлаш,
Эрий лаьтташ оахош —
Хала хургда цорна, незной.
Лоьча! Шек ца къонал.
Тахан кIаьнк вахачар кхоина
ЦIанвагIаргва къонах.

Амир ПЛИЕВ

АЗ ДОККХАЛ ДУ

Аз доккхал ду наь а бохиш
Йаха аьнна кхалландаь.
Дукха деза вахар, аз лоаш.
Даим сона вовиндаь.
Аз доккхал ду Йоккхий уйлаш
Даим дег чу тхехкиндаь.
Хало Iуешаш, хьалха дуйлаш
Мах бахьане ваханндаь.
Нагахь эша ай хургдолаш
Дьахе дукха эшиндаь.
Цун цIе байрах бо а йоаллаш
Коммунизмо водиндаь.
Аз доккхал ду эйлан дахке
Эггар хозагI йоанндаь.
Э вай дуне цIу а доккхаш
Даькан гIулакхаш дениндаь.

КАРАГIДАЬННАРАШИ ДЕ ДЕЗАРАШИ

1965 шера ноябрь бетта Москве чакххарга нохчийн гIалгIайн художественни литературай КIира. Цу деношка вай писателаштец, московски литературоведаштец, критикаштец юкъе пIенхаштара къамаьл хургда хIанзарча ханара нохчийн гIалгIайн литератураш дегIадаьхкара а дIахо царна хьалхашка латтача декхарий а хьакъехьа. Цул совгIа, вай республиксерча писателаша московски промышленни предприятешкарчеи организацешкарчеи болхлошта а интеллигенцена а хьалхашка, студентий аудиторешка творчески отчеташ ергья. Литература КIира доалалуча юкъе центральни журналаш тIеи газеташ тIеи кепа теха араяргья нохчийн гIалгIайн писателий произведенеш: стихаш, дувцараш, новеллаш, очеркаш, статьяш. БIаьрччача кIиранна центральни кепа йоалон тIеи, радиовещанеи, телевиденеи Ерригача Советски Союзерча литература дешарашта хоаш хургья нохч-гIалгIай литературий оалаш. Вай литература произведенеш кхы а дукхагIа, кхы а шерагIа довзаргда советски адамашта. Кхы а дукхагIа чIоагIлургба вай литературанеи эрсий литературанеи юкъера бувзам, Советски Россерча эрсий литератораштеи нохч-гIалгIай писателаштеи юкъера доттагIал добаьгда. Цу кIиранна литературоведашой критикашеи боашхаргба литература произведеней чулоацам, вай замаш декхараш та цар жоп мишта лу хоаргда. Цу деношка экзамен луш хургьа нохч-гIалгIай писателаш шоай йоалоний художественни товзала а идейни чулоацама а хьакъехьа.

Нохчийн гIалгIайн художественни литература истореца цу тайпара боле хьожам хIанадалца хиланза ба. Цхьабакъда, из ца хилара бахьанаш цIаьхача дале тоъал дукха хиннад. Цкъа-дале, вай литература дегIамхаьа хьалхарча этапашка Союзерча литература дешарашта хьалхашка отчет юларгйолаш массе а жанраех дегIаьхка произведенеш хиннац. ШоллагIа-дале, Сталина культ личность лаьттача шерашка литература боаран лода хиннаб.

Цу шерашка къамий политика телхаяр бахьан долаш а вай къамий хьакъехьа исторически хоаршо ярах а литература дийтта шера дегIа ца ухаш соцадаь латтад.

Коммунистически парте ХХ-ча съездо вай мехкарча вахара ленински боарамаш юхаметтаоттадича нохчийн гIалгIайн литератураш хьалха цIаккха а ца хиннача бесса дегIаьха доладелар. ХIана кхача къамий литературашца цхьана хьакхашта гIо деахаш хьадоагIа вай литература. Укх тIеххьарча воархI-бархI шера чухь писателаша хьакхелад гIоралаьнна тайп-тайпарча жанраех латта литература — романаш, повесташ, дувцараш, поэмаш, стихаш, драматурге произведенеш. ДегIадухаш латт бераштеи кагийча нахан доала литература.

ХIанз дукххача литература дешарашта хьа довзаш да Х. Ошаева «Алая шераш», М. Мамакаева «Революцин мурд» яха нохчий меттала романаш, И. Базоркина «ТIаьхьехан» яха повесть, Дж. Яндиева башха-дика поэма, Хь.-Б. Муталиева поэтически сборникаш, А. Ведзижева дувцараш, иштта кхыдараш. Укх тIеххьарча шерашка хьалкхийнаб нохчехи гIалгIаехи бола къона писателаш — А. Боков, С. Чахкиев, А. Айдамиров, кхыбараш. Вай писателий литературни произведенеш шерра дIайийзай республикал араьхьа а. Цар стихаш, дувцараш, повесташ арайийнай эрсий, хIирий, балкхарой, черсий, аварций, гIумкий меттала. Эрсий меттала Московски издательствашка а республике а кепа теха нохчийн гIалгIайн писателий произведенеш ешарга хIана дукхахча кхыча къамех болча литература дешарашта. Поэтий Яндиева, Мамакаева, Музаева, Ахматовай поэтически сборникаш, кхыдола литература да эрсий меттала дешарашта. Укх шера «Детгиз» а кхыча издательствашка а арадаьда прозаически произведенеш, поэзе сборникаш.

ХIанзалца нохчийн гIалгIайн литературашта юкъе тIехьайиса жанр яр драматурги. Цу дакъе а йовагIо болх баьб литератораша. Пьесаш (дукхахача актех латтараш а цхьаи актах яраш а), киносценареш, кхыдола драматургически балхаш даьд. Укх тIеххьарчо шерашка драматурга Идриса Базоркина язьяй «Безаме маькъашка» яха сценарий пьеси, А. Хамидова «Вож-Iаьлий эшар» яха комеди тIорьаьнна пIиккаь а я, нахьа безамо тIа а ийцай.

Нохчий а гIалгIай а меттала тIеххьарча пхьа-диъ шера тоьал телаше болх баьб бераштеи кагийча нахан дола литература хьалхоллара дакъе.

КПСС ХХ-чеи ХХII-чеи съездий решенеша а вай парте Програмо а литературана тIадежадаь декхараш Iадамате доккхий а сийлахьа а да. Цудухьа дIадахача хана вай литератураша тоьал а баь, декхар кхоачашхиназ аьнна Iе бокъе яц. Гаьнна кхоачашхиланза а дIахо йодача хана литератораша язьаьла къаьхьета дезаш а а керттера тема — вай ханарча сагах, керданча заман турпалхочох литература произведенеш хьакхоллара тема. Къахьегама турпалхо, коммунистически Iадалах болх бу, къахьегамах шиь вахара хьисап даь верда саг хила веза литература произведеней керттера турпалхо. Нагахьа санна литературо кердача замага хьажжа даха а къахьета а советски халкъана новкъостал дойя, цунах адамий сина салоIам хуле, тIаккха литературо шиь декхар кхоачашду.

Москве хургдолча нохчийн гIалгIайн литература кIирага кийчлуча хана республикерча литератораша кхоачашдана доргдоешаш ломагIо декхараш да. Царех лоархIамегIа дар да вай республике хила дезаш дола литература деношт вакххача идейни а художественни а боараме чекхдахилга. Цу деношка писателаш массанахьа кхоачашхургба — говзанча, юрташка, бригадашка, заводашка, цехашка къахьегаш бола нах болча, интеллигенцех бетталургба. Республикански а районий а библиотекашка чакхьоргья писателий творчески отчеташ, цар дакъе лоацарга литература дохкача базарашка. Цул совгIа, республикански газеташ тIа араяргья писателий керда произведенеш. Радиовещано гIоала лазургIа а телевидене хьажа а йиш хургья стихашка, дувцарашка, очеркашка, новеллашка, тайп-тайпарча концертовкашка.

Боккхача лоархIаме хургда махула дукхагIа нохчий а гIалгIай а меттала дола художественни литература дIадоаржадари, цунна цхьана ваха юкъе кхетама болх бежеи. Литература деношка бола юкъеоза ергья районийн юрташкареи библиотекаш, клубаш, школаш.

Москве а вай республике а литература деношка кийчдаларен уж дIадахьарен дош КПСС обкома бюро шиь решенеца чIоагIдаьд. Райкомашеи, райисполкомашеи, культурно-просветительни учреждениеши гIо дергда районий центрашка, юрташка, совхозий отделенешка, заводашка, гIишлошка творчески конференцеш кийчъе, книжни базараш дIаяхьа, писателаши литература дешарашеи вIашагIбетталуча ешаш бола болх вIаштIехьобакха.

Баьлаудин ЗЯЗИКОВ.

ВАЙНАЬХА НАЬРТ-ОРСТХОЙ ЭПОСЕРА ДАЬЛАЦАРА КЪУВСАМАШ

Вайнаьха наьрт-орстхой эпосе Кавказе дахача къамий дувцаршка бувца цIи хела турпалхой ба: Села Сата, Сеска Солса, Хамчий Патараз, Iал а ваха маьлда кунан тIа воагIа Боткъий Ширткъа, иштта кхыбараш а.

Села Сата, аьлча а, наьртий нана, цо хIираша Сатана оал, хIаьча Сеска Солса, аьлча а. гIювраьцаш наьрт-турпалхо — Сосруко оал.

Вайнаьха эпосе Села Сата ди хьахкьарен ди деттареи Села яхача даьла йоI я, хIаьта Сеска Солса наьрт-орстхой баьчча ва. Села Сата а Сеска Солса а шерашка лувцалеш ка вайнаьха иллеш а дувцараш а да, царех дукхадараш даьлаца къовсам лаьттабеош да. Царех цхьадараш доаладергда вай.

Села Сата нанас ше кхаллача хана наьрт-орстхошка даьла низах, цун гIайнаьча балхах ше кIалхава милхар дедаш йоах: «Кхаь вениш, кхаь буси лораделаш са нана цу вийстаралга Селас са даькъах кулгаш тохаргдоацаш». Бакъда, Села каоалагIача дийнаьха нана цу а ваьле кхалсага дакьах кулгаш тох. Цигтара каш лораден вагIача Сеска Солсас, кашара арваьлна воагIача Селана Iадсаьрх тесе чураш арахьи, цу хана дено оалаш хиннад уж чураш араьнна-ча гIолла ди къувкъ яле. Цу еиначча кхалсаго Селана йоI ийи, наьрт-орстхоша Сата яха цIи тиллай цох, тIаккха, дувцарашка дилача, цун за Села хиннад.

Дийна варгвоаш дукхаза инйсилу наьрт-орстхой эпосе Сеска Солса яха турпал. Тамашийна гIулакхаш леладе карагIоал цунна.

Нагахьа санна «Амиран», «Прометей» яхача мифаш тIара турпалхой даьлагара цIи йоаккхаш бале (шоашта цох дийна мел-6 Iалац хулашехьа а), вай эпосера турпалхой даьла ше ве дагахьа хул, юха ца къахкаш даьлаца дов деладу, Iалсаьна техе даьла чураш арахец, Селага кхоравийа дур боьхьейт, цхьанцайолча моттиге лаьттах техе шакъа пIенда бу (хьажа Ч. Ахриев. «Несколько слов о героях в ингушских сказаниях, сборник сведений о кавказских горцах, вып. V).

Вай лакхехьа доалаьа дувцараш революци хилалехьа эрсий меттала дIахадаь хиннад, цар мах баь варгвацар уж наьна меттала дIаяздаь хиналалаьре. Хьалха йоазув доацаш дахьача къамашка кепа йоазув кхарчача В. И. Ленина аьннад: «Ца малхбоалехьа хинна сийлахьа революци я». Сийлахьа революци хинначул тIехьагIа, 1924 шера БуоргIа З. К. Мальсагов керте а латташ вIашагIъеллар «ГIалгIай гоизаме йоазон юкъарло». Говзаме йоазош арахецарaй совгIа, юкъарлос багахбувцам гулбаьб, масала, 30 шерашка юкъарлос арахийцалар «Вайнаьха багах бувцама» шиъ том, кхоъ литературни сборник; царна юкъе дар наьрт-орстхой дувцараш, иллеш, фаьлгаш, кицаш, кIоаногаш, и. кх. дIа. 1931 шера арадаьннача «ЩIо сийгаш» яхача литературни сборника тIа доаладаьд пхи-ийт Мальсагова Фатимай иллиш; царех цаI наьрт-орстхой илли Ньасир-Керттерча Берсанова яхача йоккхача сагагара дIаяздаьд цо. Берсановас чIоцдарг а лоцхаш ховкхийнад из. Илли потни йоазув а аа лаш доалдаьд. Нотни йоазув даьр композитор В. Колесников ва. Цу илле тIа буц вай лакхехьа бийца Сеска Солсеи Села Сатеи. Из деррига иали доаладергда вай, цун чулоацам дикагIа гучабаккхара.

«Елха нана йоацача цу
моастегIий мехка,
Када йиша йоацача цу нана
дукев тIа,
Елха нана ешиi хьа, гIийла меца
борз,
Када йиша ешиi хьа, Iаьржа ца
хьаргIа,
Са дайнача сеца сийна оалхазар
сийна.
ТIом дарача сеца, майра ва
кIанат?
Хьалхьежача вайна гу сийна
сигале.
Фертах кхелла йохаьр малав,
йохаргъар малав?
Iохьежача вайна гу Iаьржа ва
лаьтта
Маьча айрах доиидар малав,
дохоргдар малав?
Вай укх дуненах ца бкаь мерза
безам
Ха харцIал доацача готтача
лахьта чу
Бкаьр малав, буаргбар малав?
Вай илли ца аьлча, вай са ца
къийрдача
Села Сата мисара маха
баьккхабац.
Вай илли ца аьлча, вай са ца
къийрдача
Пайхамарий гота а йолаеннац.
Сай жерж хетам ба хьуне,
гIолашка,
Лаьча дех хетам ба хьуна
кхокхашка. —
Из жийржар сай бацар хьуна
гIолашка,
Из дийнар лаьча дацар Солса
кхокхашка
ТIема готтбенна хьувза майра
кIантий бар».

Готтава къаьна зама юпаш илли дале а цун чулоацам таххаиалла байнаьбац. Илле тIа къахьегама гонзал юпп. тIех дунен тIа (маьлха зуне) ца биаь мерза безам готтача лахьта чу буарг ца хилабах тешанг. Илли доацаш, сакъердам боацаш е пайхамараша (уж ахархошца нийсбаьб) леладен а гIулаех диц, е Села Сатага (из даьла йоI ма йий!) мисара маха а боаккхалургбаш — кIоаргга йоах халкъа хьакъаьло. ГIайгIане хьоабаьб илле тIа «Селех кхокха» Кувалла лелаьлаь цIаста менна вала нежа уллача Сеска Солсас (даьла Iоажалых ше ваьнавац къийта) хих къувг бийхаб хьуна кхокхага. Хи къувг баах кеп болгаш уллача Сеска Солсас хьуна кхокхага аьннаьз: «ХIанз дена наха Солса кхокха яхалда хьох, ер хьоаса хьерчача доаш безавгаш хийла хьа». (Хьажа Я. Мальсагов, Наьрт-орстхой. — Дега гIов. 1957).

Аьнначч совнагIа илле хьагойтаьхаа яхача хана наьрт-орстхоех тала дувцараш багаха даьхлагеи, уж ритем йолаш хиннаьгеи, бакъда уж тIа кIезига мыаьл.

Массаволча Iилмахочо вайнаьха багахбувцама эгнестически чулоацам болаш ба яха дош хьагIаьшаш да, бакъда из дош хIагIаьцарал совгIа баь ер ма йий аьнна цу хьакъехьа тохкам бац. ДIаяхача замах юхелисача нийчача гIулакхаша къовсам лаьттабаод вайнаьха багахбувцамах, цун дикагIа йолча оагIонех кхетамца найла эна беза. Шеерашка вайнаьха Пагенах дола лоамадувкаваш, кицаш, иллеш, фаьлгаш, кхыйолча багах бувцама жанраш тIава Iолллза тоам бац Iо а дилла. хьалхьна тоам бац хьадьнна беза.

Ахьмад МАЛЬСАГОВ,
Ерригача дунен литература института аспирант.

Доаздал дехьара

Африкера США «къайлагIара тIом»

1964 шу чакхдолаш США чучра кхерамалец сената подкомиссе кепа техаш тамашийна документаш, цар тIа кхьча дешашта нийсса хьадора Московски университета дешара программах хьаьна в. МеллагIча сата хета тарпу: фуй-хьогI США чурча кхерамалленаш цу программайн бIаши тара долаш! Цхьобакъла, из къоастадолча подкомиссе председателя сенатора Томас Додда гIуланх да. Тхо-м газет дешарашта дIадайта мара долаш: «документаша» дуьйцачох 1960 шера Iай Московски университете дешаш хиина 200 студент-африканец «оккультни Iилмаш» Iомадеш хиинав, вешта аьлча... колдовство Iомаеш. Цу тайпара нах сагота эшар хилар укх изсалица бакъде гIертар цхьа лектор: «Цхьадолча халкъашта юкъе коллуна пропагандисташ дечул дукха а дукхагIа хIама дерга».

Цу бIаргагуча бунвача ояцех Додда тара бола сенатораш мара тешаргбеце а, бакъда, цара аьлла бIашагIбехка бац уж оьраш. Уж бIашагIбехьаб Африке дIабахьара, «коммунизмах» уж кхерабара. Цу санна дош доацачоах дукха хIама да хов африканцаш тешарг ма бий аьлла доь хIама да из. Уж «документаш» йена тоха аралахар Африке Африкана дукъала американски неоколонизаторана боча «къайлагIарча тIома» цхьа дакъа мара дац.

Цхьа шу хиина Iаш Африкера къамаш-кортамукъалоц болаш дукъала доалар дуьнаш, прововаце, диверсеш еш, нах боабеш, рервана интересийн ное экономически поякъостал дош «къайлагIа тIом» доаттобу. Дукен шоллагIа тIом чакхбоаллашехьа дIабахьабешабар из, цхьабакъла, къьатта баьржаб из 1961 шу чакхдоаллаш.

Кубана дукъала аь хиина интервенца эшаро США доал деча гIоварашта дIахайтар тIехьтIехьагIа дагIабоагIаш латт кортамукъалец тIехьара болам низана эшабе шоай квалифицированни кадраш, карателаш боаткилга. «къайлагIа тIом» доаттабоча дакъалоацача тайп-тайпарча велочествашта кулгалло шоай цхьа центр йоаллалга.

«Контринсургентски гIулакхашта йола лаьрхIа группа» бIашагIйоалларна хьайир цу тайпара центр. Цуьна кулгалдеш ба горвашцарча шиэйй штабийн начальникий бIашагIтехача комитета председатель, паччахьалкхен секретарен обороны министрен заместителаш, Центральни разведывательни управление вийнал, хьыбараш в. Цу группа балха мех лоархIам бу ха хала дац КIайча цIагIа — президента резиденце—из бIашагIъеттаду, аьлча.

Группа цIерага хьежача партизанашта дукъала къовсам лоаттабе бIашагIъеллай из, аьна хеталу, бакъда, цуй лекхараш гаьнна дукхагIа да. Къамаш-кортамукъалон болама дукъала оттае еа стратеги белгалъю цо.

Ше Къулбехьен Вьетнаме в вахка цIавеча Форт-Блиссе яхача моттиге тIема нахъ хьалххашна къамаьл деш США эскара штаба начальника Гарольд Джонсона, мукIарло дир, термоядерни тIем тIа дакъа-леца йиш хилараш соогIа, США-из «кхьча гIулакхашца а партизанашта, революцена дукъала къовсам лоаттабе а моастагIа эшаве а могарга», аьнна.

Дукхьал цу гIуловхашта лаьрхIа 1961 шера дени сихбеина «къайлагIа эскар» бIашагIто-хаш латт США. Цу хана дени хьалха хиина а лаьрххIа бIашагIтеха а бIуховй» яллаза дукхагIа ба, ништа. бIашагIъехкад авиационно-диверсионни доакъош. Цига шоашта мога дакъа лаьцад хIема-форда низашна в, цар хьаьйй «форх-фо-даьтта» яха группаш. Из болх «деттIа чакабаккхара лаьйа ош ЦРУ кнхрасх, 1961 шера 1-ча августа бетта бIашагIъеллача обороны министерства разведка управлениех.

Гватемала, Ирана, Таиланда къаман-кортамукъален дукъаларча къовсамо «къайлагIарча эскара толамех» ладаьд «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача американски журнала. Журнала мукIарло дора, тайп-тайпарча хана «Алжиро Мали, Эфиопе, цуй «йокхха йоалла группаша» болх бош хиинало а «къайлагIарча эскара» кIезиагIа аьттуш баьнпаб Африке, яхаш. ДIахо журнала ядора, «Иаьз хуьцаш да дукхагIча африкански мехкашка США программа йоаржае оьл», яхаш.

Журнала тIа яздьча цу доацначо дукха дараш доаний. Африка къьстта торьо еш ба хIапэ колонизатораш. Цу континента Iалаьмате боккха экономически стратегически лоархIам ба аьлла а доацаш, американски публициста Джон Гунтера яхачи тайпара из «тIехххьара рубеж я».

ЛаьрххIача группа Африкерча иланех дола цхьадола дарнаш 1962 сентябрь бетте а гучалаьлар. Цу хана тIема-форда министерства информаце отдела начальникалла еттааьь контр-адмирал Джон Макнейл цкьа ше интервью луш Iовалар. дуне халкъашта юкъерон мехкий чурча политически хьало Африке «коммунизма дукъала лоттаргIйола бала» хьал бIашгIехьа дац, яхаш. Из интервью йоашхаш Ассошиэйтед Пресс яхача агентства тIема обозревателя Фойнса хоалбир, 1961 шера гураьха горвашцарча шиэйй дерригача доакъош дакъа а лоацаш йола йоаккха йоаца орган бIашагIъеллай обороны министерства, къулбехьен Африке «къовсам болаш дош хуле» а аьнна хьалххо а операцеш кийчъе еаш а из, ладора цо.

«ЛаьрхIача гIуланхашта боле № 4 йола бIашагIтеха группа» аьнна цIи тиллар цуьнах («фу леш я хьогI вожаш кхоъ?»), цуй штаб-квартира Форта-Монро яхача моттиге я (штат Вирджиния). № 4 йолча группа Сахара пустынегара дена Африка кхоачьлуча кхачачалца йолча мехкашта планаш кийчъю.

Къулбехьен Африкана тийшача балха бурзам болаш а Центральни Разведывательни Управлени а. Дар-эс-Саламе хиинача Панафрикански конгресса май бетта копа тех хиицача оалале тIа дуьнер, ЦРУ агенташа США деша бахIача къулбехьен-африкански студенташкара конгресса балхах йола информаци гулъеш хиинаб, яхаш. Тара да Къулбехьен Африкерча къайлагIарча организацена тIехьашна ЦРУ а латтийга. Континента тайп-тайпарча мехкашкарча африкански прогрессивни деятелашка хьежаш а бIаштIехьа дахьача уж лочкъабаь дIахкухьаш а я из. «Обсервер» яхача лондонски газете яздьчох цу организаце агенташ ба Басутоленде, Бечуаналенде, Свазиленде, «португальски» Анголе, Мозамбике, Къулбехьен Родезе, кхычахьа а. Кхьча мехкашка даьха паспорташ а долаш журналисташ, политически байдда дела нах ба, яхаш, африкански мехкашка гIолла лел уж агенташ. Малхбузен кепа йоаздо кастеста хьоахату американски «къайлагIча эскара» гIулакхаш. Дукха ха йоацаш Африке а вахка цIавенача «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача журнала сотрудника хIамаш шекдевацо наздьд: «Къулбехьен Африкана тIахьожам лоаттабара болча тIем тIа кIай саг котвоалаш ва», аьнна.

Гаьнна ништа доаца Африкера шоай хьал колонизаторашн дика яхилга да из. Социализма мехкаша хьаллоац Африка халкъий къаман-кортамукъален тIехьара болам, хIаьта из цхьанна а «къайлагIарча эскара» эшабе могаргдоацаш чIоагIлуш а латт. ТIехь-тIехьагIа чIоагIлуш йоагIача антиколониальни ишийн цхьоагIонна дукъала къовсам лоаттабара средствашн методашн лохилга лерхI США-на доал дерона ЛаьрххIача группана хьалхашка латта корттера декхар.

Из декхар кхоачашдеча антикоммунизмах, къонача африкански паччахьалкхий кулгалхойн общественности «дуне коммунизмах» кхерар керттера лерхI ЛаьрххIача группа членаша.

«КъайлагIарча эскара» агенташ шоай бIеха гIулакх де гIерт социалистически мехкашка а. СССР-ра американски дипломат Норрис Гарнетт араваьккхачул тIехьагIа Москверча США посольства тхов кIала бIашагIъеллар СССР-е дешаш болча африкански взнатении гражданашта пропаганда яра йола лаьрхIа группа. Из группа бIашагIйоллар сепаратни акт ядар, кортамукъале йоаккхача мехкашта социализма мехкаштен юкъе из безам болийтара программа цхьа дакъа да.

Укх тIехьарча хана гучаьынах Азен Африкан мехкий ШоллагIча конференце Советски Союзо дакъа лацара дукъала американски кхычен колонизаторашта интригаш лелаелга.

Фордал дехьара державолаш тоголевски державолаш горвагIа ба. Низаш аь из Iеш говза а ба уж, гераах найла кIица ца Iеш дешах а пайда эц цар. Цхьабакъла, къонача афро-азиатски мехкаштен социалистически лагерорча пар доттагIалаттен юкъа вгIазло юкъейолла гIортарах хIама хургдацар. къаман-кортамукъале юхатоха гIортарах саина мара.

Б. КАРПОВИЧ,
АПН-а комментотор.

ХАННАХЬА ЙИСТЕДАРГДА

Дешара шу йистедаьлиад. Бераьшта эттара хоьагIа хета ха хьаьттий — уж салоIаш ба. ХIаьта цхьоаллагIа сентябрь хьатIа ма кхаьчча а школе доагIаргда берaш.

Дешара шу йистедоаллашехьа хьатIадоагIача кердача дешара шера кийчо е доладелар тхо. Хьалхе е езача ремонта плаш а оттаьь хIара болхлоче де декхарийла дар чIоагIдир. Укх шера школа ремонт еш дерриг балхаш ду хьехархой коллектива, дешархоша, цар дай-ноаноша.

ХIанз ремонт йистеяла йоал, мадаггара кIир техаш, басараш хьехкаш, кхыдола балхаш деш ба ремонт ераш.

Кухнера болхлой а ба иштта дика шоай моттиг цIеньеш. КIир теха а басараш хьекха а баьина хIанз кухне чура кхьетIаш, кухонни инвентарь цхьалха йоахаш боахк уж.

Укх шера кухне талош плиташ оттае лаьрхIад оаха, цул совгIа капитальни ремонт е еза водопровода, душа, канализацена. Уж балхаш де декхарийла ба РСФСР-а коммунальни боахама Министерства, «Южгазстрой» главгаза, Нохч-ГIалгIай СМУ трестера тха генподрядчикаш. Договорах май бетта балхаш долале дезаш бар уж, цхьабакъда, уж хIанз а боацаш ба. Ремонт тIехьаювла цхьайола эшаш йола материалаш ца хилараx, масала, цхьаннахьара вагаш эц магац тхона.

ХIаьта кхыдола балхаш дукхьало ца нийслуш, лерттIа лел. Школана еш йола ремонт 15-гIа июль хIатIакхачалехьа йистеяха лерхI оаха.

Кердача дешара шера интернате поагIарга кхы а 90 дешархо. Тха интернате дешаш хургда 280 бер. Цулухьа тIадуьха барзкъа, кога гIирс, учебникаш а дукхагIа дезаргда. Из дерриг заг а лаьца кхоачашдеш да тхо. Библиотекарь йолча Р. Торшхоевайна тIадиллад дешархошта мел эшаргдола учебникаш Iалашдар, хIаьта парторганизаце секретарь Майсигов ва бераша тIадухха баракъа эцара оарцагIа вала везар. Укх шера 15000 сомах дешархошта формаш эца лаьрхIад оаха.

Иштта дика бIаштIехьдаьнивад Iана доагор Iалашдар а. Тахааарча дийнахь оаха Iалашбаьб 15 тонн кIерен 50 кубометр дахчен. Укх дешошка кхы а 120 тонн кIор чуэзаргба оаха.

Дешархой дукхагIа хилларга хьежжа тхона эшаргба хьехархой, воспитателаш. Просвещене министерство заявка дIаеннай оаха, хIаьта хьехархошка а ах: «Тхо долча шо доагIе, дехкедаргдац шо».

М. ГАЙТОВ.
Павсарон № 13 йолча школа-интерната директор.

Сурт тIа (аьрдехьара аьттохьа): «Унифрансфильм» директора заместитель Жак Нио (Франция) киноактриса Мфи... Дык (ДРВ) Вок Кубешова (Чехословани) итальянски делегаци... мерте латтар, фестиваля жюри член Леопардо Фьеравантн.
ТАСС фотохроника.

ИШТА ХИЛА ДОАГIИЙ-ТЕШ ГРАММАТИКА

Йистедаьлиад 1964—1965 дешара шу. Школе хьехаш йолча дисциплинашта юкъе къьстта ший моттиг дIалоацаш ба наьна (гIалгIай) мотт.

БархIшерара къаний школе чакхIоаккхаш бола дешархой, ахарца эшшача метте, наьна меттах пайда эца хоаш хила беза. Наьна мотт хьехар декхарийла ва цу метта хоазал, из бIаьхий хилар дешархошта дIадоалийта. Бакъдар аьлча, из тахаьрча дийнахьа хала гIулакх да. Цхьа-дале, цхьайолча школай кулгалхой а бац цуна боагIа терваш тIабохийташ.

ШоллагIа-дале, из мотт дIахьехачоа кIезига я хилалоз эрсийоаца тайп-тайпара материал а пособи а.

Кхоаза арадаьлиад гIалгIай меттала грамматика. Кхоаза дукха гIолиташ а кхоачамбоацараш а долаш арадийлад.

Масала, § 54 (кхоаллагIа арахецар). Цу тIа язду: «аллалагIча лагара чудоагIача мIара кхача цIерлеша цхьоалон а дукхален а таьраьа цIерен, довлен, дожарен чаккхенаш, цхьатарра хул». Хилац. Чаккхенаш цхьатарра хул цхьоален а дукхален а таьракьа довла дожаре. Тоьаш дукха кхы а параграфаш нийслу цу тайпара гIалоташ долаш. Къьстта дешархоша хала кхетаду соттамаш, хаьанаш. Сона хетачох, 8 классе йолча школе тоьаргбар керттера боле кхоъ соттами (тIадемара, белгал, хаттара), кхоъ хан (йола, хургйола, яха). Юхедиса соттамаш, хаьанаш дIахо дешача хана Iомадергдар.

Иштта хала кхетадаш да куцдош а. § 110 язду: «куцдешош оал дара куц е дар дина хана хулаш бола тайп-тайпара лоаттамаш хьахьохача дешаех». Иштта хилаза дика гIа кхетаргдар: «куцдош оал хурца ца луча, хандоши белгалдоши кхетадайтача дешаех». Куцдош предложение чухь мессаза а тайп-тайпара лоаттамаш хьахьоккхаш хул.

Грамматика тIара цхьайола упражненеш а, предложенеш а ноай чулоацамта диллача хила езача тайпара педагогически пийса яц. Масала: «Тхавар дика хьехархо ва» (упр. 139, оагI. 64).

«...Тхона вийзар хьеха вайтой тхона. Тхона веаргвар, тхо дешарах дика кхеторгдар ва». (Упр. 373, оагI. 126). Вераьшта хьалхашка хьехархо диагIа а вогIа а хила йиш яц. ДIахо... «Тахан сиьладора магазина товар да вода Iуъар» (упр. 89, оагI. 39)... ЧIоагIа сентябре вечер яр тха школе хиннар». (Упр. 104, оагI. 44). Уж предложенеш е гIалгIай а, е эрсий а меттала яц.

Дукха да фонетикен морфологен тIа тайп-тайпара кхоачамбоацараш.

Иштта да синтаксис а.

Керда доагIа дешара шу хьатIакхачале школашка дIакхоачадолаш бIаштIехьдаха деза уж грамматикаш тайп-тайпара эшаш йола пособеш а хаинахьа арахеца еза.

Хьехархой а дешархой а царга хьежаш ба.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
ЖIайрахарча 8-шерарча школе хьехархо.

Редактора зам. А. А. МАНКИЕВ.

ТАЙП-ТАЙПАРА ХУЛ НАЬКЪАШ

Ший новкъостел цхьаьна а хIамаьна белгалвоалаш хиинарий йоккхача АтагIара Джандаров Лома. Ваьча лоаман моттигашка лийнав, школе деша ваьгIав. Цагаха саина дагадоацар хиниалецаре цунах хургдар хIанз ха йиш мир...

Даьхи наьнахя дукха хи ялалехьа шоллагIча группах инвалидаш хилар, хIаьта тIем тIара а во хоам бера — фашистски захватчикашца баьча тIем тIа вийнав воакхатIвола воша.

Болх бергболаш сaг вацар дезала юкъе. Халабисарашта новкъостала баьккар нах. Даьца-наьнаца дага а баьнна 16 шу хьаьна кхуаш воагIача эIамигача сага балха отта гIо дир цар. Пешлошъеча тайп-тайпара балхаш деш дIайоаллаелар цуй къахьегама етаж. ЭIамига саг къахьегам безаш хилар дика хетаделар гIишлой мастерашта.

Профтехучилище деша вахар из. Цхьа шу хьаьча квалифицированни дахчан пхьар а волаш «Алтайстрой» треста гIишлошка дахчан пхьарала балха вера из. Лома раьна волаш бар болх, бакъда, чоалханерча деталашка болх бе безаш хилча чертежаш дика девза ию дIакхачанар цун.

Деша веза—яхача дешш тIаший уйла сецайир дахчан пхьара. Волх бе а деша а атта-м дац, бакъда, хало хьалхара лоаш-м вац из.

Волх беча нагирхой сайрийчарча школе деша вахар Лома. Ха дIайодар.

ДIахо иштта дешадеза, кIаба эаш сесаг, бераш, дана хилча. Грозненски маслозаводе болх беш вар из цу хана. Деша таро хургйола хьал бIаштIехьдаккхара новкъостал дир уккхаеца цхьана болх беча новкъосташа. хIаьта цун сесаг Хадижат заводе балха хьайийнар. Грозненски межкаьтта техникума заочни отделене деша вахар Джандаров.

Ше балхара чуьеча бийса тIехьалххалца хьежаш тIа хьежаш вагIаш хулар Лома. Ииз тIабахийта къахьетар кхы цхьаькта а талам баьккар. Укх шера март бетта техник-электрика диплом делар коммунистически къахьегама ударника Джандаров Лома. Коллектива чIоагIа дукха везаш балха вокхха мастер ва из.

Дика гIулакх довл цу сагах—карагIдаьначеах кхоачечбаь из Iер, дерриге кердараш, дикагIдараш лоаш, ший къахьегам общества вахарца буэзаш хул из. Профсоюза моттигерча комитета член, завода новкъостий суда председатель ва Лома. ХIанз тайп-тайпарча хаттарех лаьца цуьна дагабала уж болхлой. Сатем боана саг ва из, цунах инженер хургва оал заводе. Цуьна новкъостал деш я цуй сесаг Хадижат. Заводе цхьана болх а беш дика тIехьо хьалхеяю цар. Ялх кIаьнкй цхьа йиIиги, царех 3 бер школе деша дагIа, хIаьта вокхагIчо межкьаьтта техникуме деш. Ялх бетта иза хаьал хьалха кхоачашъяьй завода коллектива, хIаьта цуьнца ноа. Джандарова а къахьегама дакъа да.

Я. БУБЕНКО,
пенсионер.

Иштта салаIа

Производственни практика чакх а яьккха дIа-юха къьстаб Грознерча № 19 йолча школа дешархой. Уж ба тайп-тайпарча моттигашка салоIаш. Масала, цхьабараш вай республика пионерски лагерашка, шоллагIбараш Грозне бIашагIъехкача берий площадкашка, кхоалагIбараш С. Кирова цIерахча парке хьайийлача пионерски лагере, иштта кхычахьа.

Цу парке хьайийлай пионерски лагерь. 100 совгIа бер за цига салоIаш, царех дукхагIбараш № 19 йолча школа дешархой ба. Цу школа хьехархой а ба лагере воспитателаш белаш болх беш. Дешархошта дика кхетам балара, цар каникулаш йола ха сакъердаме дIахьергйолаш къьстта дика къахьег цар.

Цул совгIа, тIехдика дешаш, школа общественни вахаре декъа дакъа лоацаш хиина 16 дешархо туристически путевкех Ленинграде экскурсе бахаб.

Дешархой са а леIа цIабаьхкача ремонт ль, хаза кийчъьча школе юха деша болалургба. Школа ремонт еш ба цар шефаш — общественни порядок лорасча Министерствана чуйнагIача гIишлой управлене болхлой. ХIаьта цаьна дика новкъостал деш ба дIа-юха ца болхаш цIагIа беса дешархой. Партаьшта кораашта, наIарашта басараш хьоах, гIандаш истолаши тоаду. Масала, дешархой низана 1,5 метр кIоаргаьй спортивни зал, хьалеьд керда 90 парт, тоаьй школа стадион, иштта кхы а. Из школана дика совгIат да.

Д. ЕВЛОЕВ.

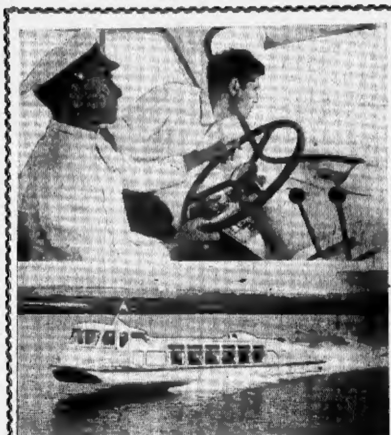

Москва. Йоккха массия лаьгIа ль пассажирски теплоход массехк метр мара гаьна доацаш берда йисте хьатIадеча чIоагIа ценбаьлар Москва — хи йисте салоIаш бараш. ЛоархIамегIарча конструктора А. А. Оскольеке цьлар: «Кагийча хишта лаьрхI да массала теплоход, 40 сантиметр мара хи кIала балац цуй бух. Причалаш езаш вац теплоход. Дукхьала ши саг мара вац теплоход лелаеш. 83 пассажир ва теплохода берта тIа. Цуй лоархIамердар да сахьата 45 километр масса додаш 60—70 сантиметр мара кIоарга йоацача моттигашкара тIех а дулаш тIехигача хи тIа гIолла дIададаш хилар. 800 говра низ болаш бола водометни двигатель кема корпуса чу дIакъайла боалл, цудухьа хIамана сакхат дергдолаш йола деталаш яц теплохода кIала».

Уж тайпа кемаш из наькъашна гIолла доагIаш чIоагIа ваьза хургба речникаш. ХIанзалца хьа сихха пассажираш дIа юха бага йиш йоацаш хиинача тIехигарча хишка сибарегIарча сихча а тайжа додача а хишка лела чIоагIа дика хургда уж. Сурта тIа (лакхехьара лохехьа): тохкам беча хана (аьрдехьа), Новгородски пристана капитан — механик В. П. Дмитриеви проекта лоархIамегIара конструктор А. А. Оскольский.

Хи транспорта Ленинградски института экспериментальни заводе хьадаь лела теплоход иштта лелхьамара тохкам беш да.

Хьалхара пассажираш берд йисте Iоболаш латт.

Е. Нахонна сурт ТАСС фотохроника.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХКАШКА

18 ЭЗАР ДИПЛОМ

ВАРШАВА. (АПН — Арпресс). Польша лаккара дешара заведенешка дешара шу чакхдьлиад. Дипломаш хьейийцай 18 эзар кьаначa специалисташа. Дошача хана шоашта стипенди тийнача юрташкарча кооперативашка, предприятешка болх бе вопазургва 8 эзар сарга инженер, лор, агроном, экономист, педагог.

Кьоноча специалисташа иштта болх бергба квалифицированни кадраш ца тоьача гердийн юртийн объекташка.

□ □

ТЕАТРАЛЬНИ БОЛХЛОЙ СЪЕЗД

БЕЛГРАД. (АПН-ТАНЮГ). Сплит яхача городе 4 июле болх ба Йоалвиай Югославе театральни болхлой кхоалагIа съезд. Цига дакъа лоацаш ша бIаь соагIа делегат. Съезде кьачьай Советски Союзера, Румынера, Болгарера, Чехословакера, Польшера, Германски Демократически Республикера, Венгрера, Италера, Австрира хьаьший.

Белграда, Загреба, Любляна, Сараева, Титограда театраша съезде делегаташта а хьаьшашта а гойтаргьа шоай дикагIа йола спектаклаш.

□ □

КУБА ШИЙ ХЬУ КУРГЪЯ

ГАВАНА. (АПН-ПРЕНСА-ЛАТИНА). Цхьан хана Куба яхача гIайрен тIа листи хьу хиннай. Доасон декьарча монополисти моттигарча латифундисташа Кубе довл деча даьно шекара тростник дIоа ваьтташ муцъадоахеш хьа цо хьатай хьу хIалок хьй цар. 1959 шера ПаргIатон гIайрен тIа революци котъяьначул тIехьагIа из экзарий гIуваах оецадир.

Дукхача шерашка хьархIа хьунаш дIайогIа план оттайр правительство. ДикагIча фух йола гаьлаш мара дIайогIаргьац. 1963 шера а шаьне махбуэж районашка дIаогIаяр 51 миллион эвкалипт. Гаьнаш дIайоагIара план пхт процент тIехкоачайир сиаха в. Республика дукхаьа центральни районашка дIаогIай 37 миллион 143 эзар га — эвкалиптаца, дийхи, цIа га.

Укх гергара шера хьунаца ше Iалашьеь а цо Iеш из кхыча мехкашна йоккхаш а кургъя Куба.

ЛадуегIа

РАДИО: 6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен ахархо» яха передача (эрсий меттала). 6.45 — Музыка. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Хоамаш. 7.40 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 7.55 — Радион телевизионни передачай программа. 8.40 — «Сердало» газета обзор. 8.50 — Музыка. 16.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.10— Виняевский. Чондарга хьалхара салача оркестра концерт. 16.35 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Литературни передача (нохчий меттала). 17.15 — Промышленност а болхлошта передача (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.45 — «Вай доттагIал — боккха низ ба» яха беседа (нохчий меттала). 18.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — «Вай халара ашараш» яха концерт.

УКВ: 9.00 — «Сийла хийла хьа, Даьхе» яха концерт. 9.32 — Горькийн МХЕТ-н очерк. 10.28 — Тихоцке кхоалагIа симфони. 11.03—«Теша а, дагаяха я» яха бераьшта лаьрхIа йола радиопостановка. 11.53 — Заболоцке стихаш. 19.00 — «Москвера сайре» яха музыкальни передача.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00—«Колобок» яха эггара эIамагIча бераьшта лаьрхIа йола кафе. 12.30 — «Гуйран хIара сайре» яха телевизионни спектакль. 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — «Восход» — Космосе» яха Iилмай — популярни фильм. 19.30 — Лоаца метражни фильм. 20.00—Бийса дьььала хийла шун, бераш! 20.10 — Телевизионни кердадараш 20.20— Поэзен ткъо минут. 20.45— «Кутузов» яха телезрителий заявках художественни фильм.

Нохч-ГIалгIай АССР, № 2 йолча совхозе, Николаевски улицагIа, 13, яхача гр-ка Елена Федоровна Лясиное суде дехнад город Грозне, Старый поселкерча, Старопромысловски района поликлиникa хиначa цIагIа вахаш волча ший марага гр-нагара Александр Петрович Лясингара ше хьалларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Старопромысловски района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; белхтохама секретара — 2-45-48; партийни вахарех, промышленни, юртбахамех, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-00-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-00-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографа. Революции проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05406. Заказ № 3654